

Aktiv medvirkning i Nye Steinkjer kommune



**KUN rapport 2019/1
Karin Hovde, Tanya Skjønhaug,
Linn Bylund**

KUN

FORORD	3
OM OPPDRAGET	4
1. SAMMENDRAG OG ANBEFALING	4
2. OM MEDVIRKNING	10
2.1 MÅLSETNINGER	11
2.1 MEDVIRKNING I DAG	12
3. METODE	13
3.1 MØTER	14
3.1.1 INNHOLD	15
3.1.1 REPRESENTASJON	15
3.2 FOLKESTEMMEN	16
3.3 DOKUMENTSTUDIE	17
4. HVA MENER INNBYGGERNE?	17
4.1 ØNSKER INNBYGGERNE MEDVIRKNING?	18
4.2 HVORDAN ØNSKER INNBYGGERE Å DELTA?	19
4.3 HVA MENER ELDRE?	20
4.3.1 INFORMASJON	20
4.3.2 MEDVIRKNING	20
4.4 HVA MENER INNVANDRERE?	22
4.4.1 INFORMASJON	22
4.4.2 MEDVIRKNING	22
4.5 HVA MENER PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE?	24
4.5.1 INFORMASJON	24
4.5.2 MEDVIRKNING	25
4.6 HVA MENER UNGDOM?	26
4.6.1 INFORMASJON	26
4.6.2 MEDVIRKNING	27
5. FELLESNEMDAS ARBEIDSUTVALG	28
6. OPPSUMMERING OG DISKUSJON	29
6.1 FORUTSETNINGER FOR MEDVIRKNING	31
6.1.1 INFORMASJON	31
6.1.2 Å VITE AT DET NYTTER	31
6.1.3 KUNNSKAP	32
6.2 METODER OG MEDVIRKNINGSARENAER	32
6.3 TILRETTELAGTE TILTAK FOR ULIKE GRUPPER	34
7. ANBEFALING	35
LITTERATURLISTE	38

Liste over tabeller og figurer

Figurer

Figur 1: Deltakelsestrappa	10
Figur 2: Deltakelsestrappa i Steinkjer og Verran kommune	13
Figur 3: Ønsker du å delta i utvikling av din kommune?	18
Figur 4: Hvilke områder kunne du tenke deg å være med å forandre?	21
Figur 5: Interesseområder blant personer med nedsatt funksjonsevne	25
Figur 6: Hvilke områder kunne du tenke deg å være med å forandre?	27
Figur 7: På hvilke områder vil innbyggerne medvirke?	30

Tabeller:

Tabell 1: Oversikt over gjennomførte aktiviteter	14
Tabell 2: Oversikt over deltakelse på møter	16
Tabell 3: Årsaker til ikke å delta i utvikling av kommunen	18
Tabell 4: Hvordan ønsker innbyggerne å kommunisere med kommunen?	19
Tabell 5: Hvordan ønsker innbyggerne å delta?	19

FORORD

KUN er en stiftelse som jobber med likestilling og inkludering. Med hovedkontor i Steigen og avdelingskontor i Steinkjer er vi glade for å kunne ha et godt samarbeid med vår vertskapskommune og kunne bruke den kunnskapen vi tilegner oss gjennom internasjonalt og nasjonalt arbeid også lokalt.

Gjennom dette prosjektet har vi har møtt mange engasjerte innbyggere, politikere og ansatte i Steinkjer og Verran kommune. Disse har lagt til rette for møter, bidratt med å nå fram til deltakere og vært ivrige deltakere i diskusjoner. Vi takker alle som har deltatt i møter, sekretærer, ledere og medlemmer i de kommunale rådene, elever ved Medier og kommunikasjon ved Steinkjer videregående skole (vg3), Distriktssenteret, oppdragsgiver Steinkjer og Verran kommune og samarbeidspartnere: Susanne Bratli, Grete Waaseth, Vigdis Devik, Per Morten Bjørgum.

Steinkjer 19.februar

Karin Hovde prosjektleder

OM OPPDRAGET

Steinkjer og Verran kommune er inne i en omstillingsprosess som skal resultere i en felles kommune i 2020. Intensjonsavtalen for sammenslåing stadfester at den nye kommunen har som mål å være en aktiv samfunnsutvikler, bygge opp under inkluderende oppvekstmiljø og ha en aktiv medvirkende befolkning.

En sammenslåing av kommunene åpner for nye måter å jobbe på. Nye Steinkjer skal bli et velfungerende nærdemokrati hvor innbyggernes medbestemmelse og involvering blir ivaretatt. KUN fikk i oppdrag å konkretisere denne målsettingen og fra august til desember 2018 har vi gjennomført en prosess med medvirkning fra innbyggerne i Verran og Steinkjer for å finne ut hvordan dette kan gjøres. Vi har konsentrert oss om grupper som tradisjonelt er underrepresentert på medvirkningsarenaer: ungdom, eldre, innvandrere og mennesker med nedsatt funksjonsevne. Tanken er at finner en måter å legge til rette for mer medvirkning for disse gruppene, vil dette kunne øke mulighetene for alle.

Viktige spørsmål vi har diskutert er:

- Hvordan ønsker innbyggerne å delta?
- Hvilke områder er viktig å delta på?
- Hvordan får innbyggerne informasjon om hva som foregår i kommunen?

Prosjektet skal:

- Sammenfatte kunnskap om hvordan og på hvilke områder innbyggere ønsker delta
- Utvikle metoder og arenaer for medvirkning
- Utrede tilrettelagte tiltak for grupper med statistisk lavere deltakelse
- Utvikle beslutningsgrunnlag for integrering av innbyggermedvirkning

1. SAMMENDRAG OG ANBEFALING

Intensjonsavtalen for det Nye Steinkjer stadfester at den nye kommunen har som mål å være en aktiv samfunnsutvikler og skal bygge opp under inkluderende oppvekstmiljø, en aktiv medvirkende befolkning. Steinkjer kommune ønsker å bruke metoder for samskaping i arbeidet med samfunnsutvikling – å jobbe mot å bli en kommune 3.0. Det innebærer å utvikle lokalsamfunn der innbyggerne er aktive, engasjerte innbyggere som i samspill med kommunen tar ansvar for utviklingen av sine nærmiljø. I en kommune 3.0 er det politikernes rolle å stimulere til aktivitet i lokalsamfunnet, og de kommunale medarbeiderne skal være opptatt av å hente ut ressursene hos medborgerne, skape fellesskap, legge til rette og støtte.

Målet med dette prosjektet er å konkretisere intensjonsavtalens målsetting om at nye Steinkjer kommune skal være et velfungerende nærdemokrati hvor innbyggernes medbestemmelse og involvering blir ivaretatt. Vi har innhentet anbefalinger og erfaringer fra andre kommuner gjennom å lese forskningsrapporter og veiledere. Vi har arrangert møter med ulike målgrupper – ungdom, eldre, innvandrere, personer med nedsatt funksjonsevne og politikere for å få innspill til hvordan Nye Steinkjer kommune kan legge til rette for mer medvirkning.

Vi har deltatt på konferansen «Ungdomsinvolvering – vil du være med å påvirke?» i regi av Trøndelag Fylkeskommune og Distriktsenteret. Til slutt har vi inkludert spørsmål om medvirkning i spørreundersøkelsen Folkestemmen. Gjennom dette har vi fått innsikt i hva som er viktig for medvirkning, hvordan innbyggerne selv ønsker å medvirke, og hva de ønsker å være med å påvirke. Vi ser både behov for spesielle tiltak, men også flere sammenfallende ønsker fra de ulike gruppene vi har fått innspill fra.

Vi vil trekke fram disse funnene fra vår undersøkelse:

HVA ØNSKER INNBYGGERNE Å MEDVIRKE I?

76,6 % av innbyggerne som har besvart våre spørsmål i Folkestemmen ønsker å delta i utvikling av kommunen. Hovedgrunnene ungdom, eldre og uføre oppgir for hvorfor de ikke ønsker å delta er at de ikke er interessert eller er fornøyd med ting som de er. Til sammenligning er hovedgrunnen for alle som deltar i undersøkelsen at de mangler tid (44,2%). Dette tilsier at en må bruke ulike virkemidler for å øke medvirkningen til ulike grupper.

Gjennomsnittlig for alle grupper er det en overvekt av respondenter som vil være med å endre på eldreomsorg (45,2%), trivsel og inkludering (43 %) oppvekst for barn og unge (41,8 %), – eldre er opptatt av eldreomsorg, unge er opptatt av oppvekst. Konklusjonen er at ulike grupper ønsker å delta på områder som berører dem selv, men at omsorg og trivsel er viktigst.

HVORDAN ØNSKER INNBYGGERNE Å DELTA?

Av de som i Folkestemmen svarer at de ønsker å delta, velger de fleste passive former for deltakelse, som å svare på spørreundersøkelser (63,5%) og komme med forslag via nettjenester (39,9 %). Det er også mange som ønsker å være aktive: 34,7 % ønsker å delta i frivillig arbeid, 23,6 % ønsker å jobbe sammen med kommunen og andre for å finne felles løsninger.

Konklusjonen er at vi trenger å bruke ulike metoder for å nå forskjellige folk, men også fordi det gir ulike typer data. Funn fra andre undersøkelser indikerer også at det ikke er metoden som er avgjørende for deltakelse, men saken¹

De som har deltatt på bolystmøter framhever denne metoden som spesielt god å bruke for å komme fram til felles løsninger og utløse ressurser i lokalsamfunnene. 75,1 % av de som besvarte Folkestemmen er svært positive eller positive til at Steinkjer engasjerer innbyggerne gjennom bolystprosjekter i lokalsamfunnene. 21,7 % har ingen mening.

I Folkestemmen oppgir 11, 6% at de vil møte de folkevalgte. På møtene var det et gjennomgående ønske at kommunen og politikerne skulle være mer aktive og komme ut der folk er.

I alle møtene oppfordres det til å bruke kommunens egne tjenester for å nå spesielle grupper mer systematisk enn det som gjøres i dag. Det gjelder både for å informere og å få innspill. Skolen må brukes for å nå ungdom, hjemmetjenesten for å nå eldre, voksenopplæringa og kulturelle arrangement for å nå innvandrere osv.

¹ Klausen J.E. et al 2013 Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen. NIBR/Uni Rokkansenteret

HVA ER FORUTSETNINGER FOR MEDVIRKNING?

Informasjon

Informasjon blir pekt på som en viktig forutsetning for å kunne delta. Konklusjonen er at det er behov for å bruke flere informasjonskanaler, både media, sosiale media, kommunens nettside og organisasjoner samtidig. Ulike grupper nås på ulike måter- eldre gjennom lokalaviser og bygdebladene, ungdom på skolen og innvandrere på sosiale medier.

For mennesker med nedsatt funksjonsevne er det viktig med universell utforming av kommunens nettsider. Videre bør alle møter og arrangement være tilrettelagt for alle grupper.

Alle gruppene var inne på at et klart, inkluderende og forståelig språk er viktig.

Å vite at det nytter

Deltakerne på møtene peker også på at det er viktig å få tilbakemelding om hva som blir resultatet av medvirkningsprosesser. Det må være synlig at det nytter å engasjere seg, det motiverer til mere deltakelse.

Kunnskap

Både ungdom og innvandrere mangler grunnkunnskap om beslutningsnivåer og ansvarsforhold i kommunen og ga uttrykk for at de trenger å vite hvilke muligheter som finnes til å sette dagsorden og fremme en sak. De trenger også aktive tiltak fra kommunens side for å bli hørt.

HVILKE MEDVIRKNINGSARENAER KAN KOMMUNEN BRUKE?

Vi har sett at det allerede finnes mange ulike metoder for innbyggermedvirkning i kommunene. Vi har også påpekt at mange av metodene er konsultative eller basert på dialogmøter i en eller annen form. Skal Nye Steinkjer kommune bli en kommune 3.0 må det utvikles og brukes flere metoder som innebærer medstyring og at innbyggerne i større grad får sette dagsorden. Vi ser at det avgjørende ofte er hvilket tidspunkt i beslutningsprosessen det åpnes for innbyggermedvirkning.

For at innbyggerne skal kunne sette dagsorden må de inkluderes tidligere.

For å unngå at det bare er de ressurssterke som kjenner systemet og møter på kommunens arenaer, bør kommunen og de folkevalgte i større grad være på innbyggernes arenaer.

Det som også kjennetegner de metodene som brukes i dag er at administrasjonen, og spesielt plan og utviklingsavdelingen er de som gjennomfører prosessene og de folkevalgte blir framlagt resultatene. Dette står i kontrast til det som er tilbakemeldinger fra møtene hvor alle grupper deltakere påpekte at de ønsket å møte de folkevalgte. I møte med de folkevalgte fikk vi og tilbakemelding om at de og ønsker å komme tidligere inn i prosessen slik at de har et større kunnskapsgrunnlag å ta sine beslutninger på.

De frivillige organisasjonene blir trukket fram som viktige samarbeidspartnere i utviklingsprosesser. De kan fungere både som representanter og talerør for ulike grupper, men også som medvirkningsarenaer i seg selv.

I alle møtene ble de kommunale rådene diskutert. Det ble tydelig påpekt at det er behov for å se på hvordan rådene kan fungere bedre når det gjelder funksjon i beslutningsprosessene, kontakt ut til den gruppen de skal representere, deres representativitet og måten de arbeider på. Alle rådene ønsker å komme tidligere inn i beslutningsprosessene og ønsker også rett til å møte, tale og fremme forslag i kommunestyret. De påpeker at det er behov for rolleavklaringer og opplæring for representanter, gjerne som en del av politikeropplæringa. Til slutt handler det også om hvordan rådene selv arbeider for å være reelle påvirkningsorgan og for å ivareta sine målgruppers interesser.

ANBEFALING

På bakgrunn av våre funn anbefaler vi:

1. Tiltak for å forankre arbeidet for innbyggermedvirkning i administrasjon og politisk ledelse

Det bør utvikles en egen strategi for innbyggermedvirkning. Denne strategien kan blant annet inneholde:

- En årsplan hvor faste tiltak for innbyggermedvirkning konkretiseres og ansvar er fordelt.
- Rutinebeskrivelser for hvordan innbyggernes innspill og initiativ skal behandles og følges opp.
- Retningslinjer for å vurdere hvorfor innbyggerne skal involveres i ulike type saker, hvem det er behov for å involvere, og når i prosessen innspill ønskes. Dette vil legge premissene for valg av metode og hvilken medvirkning det åpnes for.
- Rutiner for hvordan innbyggerne får tilbakemelding på hvor saken står eller hvordan innspillene fra medvirkningsprosessen blir tatt hensyn til.
- En tydelig definisjon av de folkevalgtes rolle.

2. Det settes av ressurser for tilrettelegging for innbyggermedvirkning

Det settes av personalressurser og defineres et tydelig ansvar for oppfølging av tiltak, videreutvikling og tilrettelegging for medvirkning. Dette innebærer også å underbygge medvirkningsarbeidet i de ulike etatene i kommunen.

3. Det bygges kompetanse på innbyggermedvirkning

Det er behov for å bygge opp kompetanse i organisasjonen, hos politikerne, i partigruppene og i de kommunale rådene. Vi foreslår at det tilbys kurs om innbyggermedvirkning og prosessledelse hvor også deltakerne får prøve seg i praksis. Alle politikere bør delta i en medvirkningsprosess som for eksempel bolyst eller dialogmøte.

Den første planprosessen i den nye kommunen brukes som utprøvningsprosess for den nye strategien.

4. Innbyggermedvirkning integreres som en del av kommunens informasjonsstrategi

Vi har vist at informasjon er en forutsetning for medvirkning. Innbyggere må vite hva som skjer i kommunen, sakene må framstilles på en konkret og forståelig måte i mange ulike kanaler. Informasjon for innbyggermedvirkning må derfor være et viktig prinsipp i kommunens informasjonsstrategi. KUN foreslår at kunnskapen fra denne undersøkelsen brukes som utgangspunkt for å utvikle kommunenes informasjonstilrettelegging slik at informasjonen når ut til flere og øker interessen for å delta. Dette kan blant annet innebære å:

- Vurdere å utvikle et nyhetsbrev som innbyggere kan abonnere på
- Sikre universell utforming av kommunens kommunikasjonskanaler
- Bruke klart språk
- Knytte kontakt med Facebook-grupper hvor mange innvandrere er medlemmer
- Utvikle informasjonsrutiner for de kommunale rådene

5. Utvikling av kommunale råd

Kommuneloven krever at Kommunestyret skal velge et eldreråd, et råd for personer med funksjonsnedsettelse og et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Å sørge for at disse rådene fungerer som gode medvirkningsarenaer vil være viktig for en kommune som ønsker medvirkning. Våre møter tydeliggjorde behov for å videreutvikle rådenes funksjon i kommunen og også deres arbeidsmetoder overfor grupper de representerer. Vi foreslår at denne utviklingsprosessen organiseres i prosjekt og gjennomføres i samarbeid med rådene i fellesskap.

6. Det settes i gang en ungdomssatsing med skolen som medvirkningsarena

Ungdom ønsker å være med å utvikle sitt lokalsamfunn, men mangler gode strukturer og kunnskap om hvordan de kan være med å påvirke. Ungdommen selv mener at skolen er den viktigste arenaen for medvirkning. Her har kommunen som skoleeier en mulighet for å utvikle rutiner og opplegg som både svarer på opplæringsbehov og gi barn og unge mulighet til å medvirke. Vi vil også påpeke behovet for å ta med studenter for å utvikle Steinkjer som en bedre studentby. Vi viser til erfaringer og verktøy fra Piteå kommune som har satt dette i system gjennom at ungdom selv får i oppdrag å granske andre ungdommers meninger om en sak, at unge får granske de folkevalgtes meninger og gjennom jevnlig spørreundersøkelser til barn, unge og studenter. KUN foreslår å søke samarbeid med Piteå kommune for en satsing på ung medvirkning i nye Steinkjer kommune.

Som en videreutvikling av Verran kommune sin avstemming som ga innbyggerne medstyring over bruk av midler til folkehelseiltak, foreslår vi å ha en fast ordning for midler som ungdom kan søke på for å skape aktiviteter for unge i kommunen.

7. Det utvikles rutiner og samarbeidsarenaer for å bruke frivilligheten som medvirkningsarena

I sammenheng med tilrettelegging for innbyggermedvirkning er det viktig å anerkjenne organisasjonene som viktige representanter for ulike interessegrupper og også arenaer for utvikling av kompetanse om demokrati og samfunnsutvikling. I en kommune må disse ha en sentral plass. Gode informasjonskanaler mellom kommunen og Frivilligheten, samarbeidsarenaer og inkludering av organisasjonene i medvirkningsprosesser er dermed viktig.

Videre bør kommunen støtte utvikling av innvandrersamfunnsorganisasjoner og stimulere til mer inkludering i frivilligheten.

8. Bolystteam metoden brukes og videreutvikles

Det er ingen tvil om at bolystmetoden må videreføres i den Nye i Steinkjer kommune. Dette kommer fram både i møtene vi har hatt, i Folkestemmen og i evaluering som er gjennomført av Marte Winsvold ved Institutt for samfunnsforskning ved Universitetet i Oslo. I denne sammenhengen vil det være nødvendig å sikre at kompetansen om metoden blir overført til flere i kommunen og se på politikernes rolle i bolystprosesser. Forslag om å bruke metoden overfor ulike grupper for eksempel ungdom og eldre bør prøves ut.

9. Oppgaveutvalg/ad hoc utvalg prøves ut

I møtet med Fellesnemda ble ulike metoder for medvirkning presentert. Ad-Hoc utvalg/oppgaveutvalg ble vurdert som en mulig ny metode å ta i bruk. Dette innebærer at kommunestyret gir et mandat og oppretter et rådgivende utvalg som skal arbeide med et bestemt tema i en avgrenset tidsperiode. Mandatet kan gi føringer, men utvalget har stor grad av frihet til å bestemme arbeidsformen selv. En folkevalgt leder prosessen og kommunestyret inviterer innbyggere med spesiell interesse for og kompetanse om tema til å delta i oppgaveutvalget.

10. Det utvikles en rutine for å bruke medvirkningsarenaer der folk er

Vi har sett at kommunene har et bredt utvalg av metoder som allerede er i bruk og som kan bygges videre på. Ved å utvikle gode rutiner for å vurdere hvilken metode for medvirkning som er aktuelt å bruke til hvilke saker og til hvilke tider i saksgangen vil en kunne bruke metodene fleksibelt og effektivt. For at innbyggerne skal kunne sette dagsorden må de involveres tidlig. Det er også et klart ønske fra våre møter med ulike grupper innbyggere. For å unngå at det bare er de ressurssterke som kjenner systemet og møter på kommunens arenaer, bør kommunen og de folkevalgte i større grad være på innbyggernes arenaer. Vi har anbefalt en satsing på frivillige organisasjoner og skolen som medvirkningsarenaer i første omgang, men dette bør utvides etterhvert.

2. OM MEDVIRKNING

I plan- og bygningsloven forstås medvirkning som enkeltpersoners og gruppers rett til å kunne delta i, og påvirke offentlige utrednings- og beslutningsprosesser². Det betyr at befolkningen er med å forme sitt lokalsamfunn. Innbyggermedvirkning omtales også som innbyggerinvolvering og innbyggerdialog.

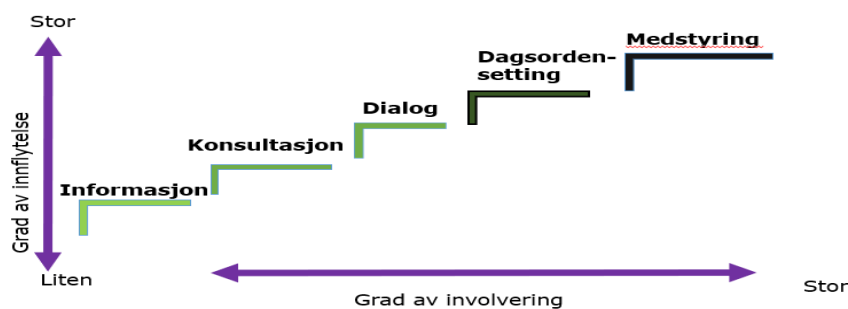
Innbyggere kan involveres både som innbyggere og som brukere av tjenester. Brukermedvirkning handler om direkte påvirkning og tilbakemelding fra brukere av tjenestene og er hovedsakelig et ansvar for tjenesteeenhetsledere og blir ikke behandlet her. Vi ser på involvering av innbyggere som ressurser for beslutningsprosesser, utvikling av politikk og lokalsamfunn.

Medvirkning i planprosessen skal sikre en best mulig plan, og målet er å:

- sikre gode løsninger som tar hensyn til alles behov
- legge til rette for at alle berørte og interesserte aktører kan komme til orde
- fremme kreativitet og engasjement, og være en arena for demokratisk deltakelse i lokalsamfunn
- fremskaffe et godt beslutningsgrunnlag.

Medvirkning omhandler ulike former og grader av involvering som vist i deltakelsestrappa nedenfor³.

Figur 1 Deltakelsestrappa



Deltakelsestrappa viser at dialogen mellom kommunen og innbyggerne foregår på ulike måter/nivå og at dette gir ulike muligheter for medvirkning:

² Medvirkning i planlegging. Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven? Veileder. Kommunal- og Moderniseringsdepartementet 2014

³ Arnstein, Cherry R.1968A ladder of citizen partizipation, Journal of the American Institute of planners 35, 216-224

- **Informasjon.** Informasjon regnes ikke som medvirkning, men er likevel en viktig forutsetning for å kunne delta og fremstilles derfor som det første trinnet i trappa. Innbyggerne må ha mulighet til å få vite hva som skjer både gjennom at kommunen informerer, eller at de selv tar kontakt for å spørre.
- **Konsultasjon.** Her setter kommunen agenda, spør innbyggere gjennom for eksempel spørreundersøkelser og høringer og tar beslutninger på grunnlag av dette.
- **Dialog.** Dialogformen brukes ofte tidligere i prosessene for å bringe innbyggere sammen for å diskutere saker og få ideer og innspill.
- **Dagsordensetting.** Dette er ordninger som gir innbyggere mulighet til å sette saker på dagsorden som for eksempel gjennom «min sak».
- **Medstyring.** Her gis innbyggerne reell innflytelse ved at de deltar i prosessen med både å sette agenda, utforme tiltak og er deltakende i beslutningen.

Disse metodene dekker ulike behov for innbyggermedvirkning og kommunen kan bruke hele spennet fra konsultasjon til medstyring.

2.1 MÅLSETNINGER

Steinkjer og Verran kommune er inne i en omstillingsprosess som skal resultere i en felles kommune i 2020. Intensjonsavtalen for sammenslåing stadfester at den nye kommunen har som mål å være en aktiv samfunnsutvikler og skal bygge opp under inkluderende oppvekstmiljø, en aktiv medvirkende befolkning.⁴

Nye Steinkjer kommune skal være en god kommune å vokse opp og bo i og gi gode og tilpassede tjenester til innbyggerne. Kommunen skal ha en aktiv velferdspolitik for å redusere utenforskap, øke inkluderingen til samfunns- og arbeidsliv og bidra til å utløse iboende ressurser hos innbyggerne.⁵ Ut fra disse målsettingene er inkludering og medvirkning viktige prinsipper for å lykkes, som tjenesteleverandør, som arbeidsgiver, som samfunnsutvikler og som politisk arena. I den nye kommunen vil det derfor være nødvendig å bygge kompetanse og utvikle rutiner for medvirkning på alle disse områdene. Vi ser på medvirkning i samfunnsutvikling og politikk.

Steinkjer kommune ønsker også å bruke metoder for samskaping i arbeidet med samfunnsutvikling – å jobbe mot å bli en såkalt kommune 3.0. Det innebærer å utvikle lokalsamfunn der innbyggerne er aktive og engasjerte, og som i samspill med de kommunalt ansatte tar ansvar for utviklingen av sine nærmiljø. I deltakelsestrappa vil dette innebære å oftere være på de høyeste nivåene – dagsordensetting og medstyring. I en kommune 3.0 er det politikernes rolle å stimulere til aktivitet i lokalsamfunnet, og de kommunale medarbeiderne skal være opptatt av å hente ut ressursene hos medborgerne, skape fellesskap, legge til rette og støtte.⁶

Det er mange grunner til å legge til rette for mer innbyggermedvirkning og Distriktssenteret har oppsummert fem mulige effekter basert på forskningsresultater og gode eksempler⁷ ;

⁴ Intensjonsavtale om sammenslåing mellom Verran og Steinkjer kommuner 1.juni 2016

⁵ Intensjonsavtale om sammenslåing mellom Verran og Steinkjer kommuner 1.juni 2016

⁶ Skisse for administrativ organisering -Nye Steinkjer kommune 2020

⁷ <https://distriktssenteret.no/eksempel/hvorfor-innbyggerinvolvering/>

- **Mer kunnskap og treffsikre beslutninger**
Innbyggerne har erfaringer og lokalkunnskap, de kan ha en spesiell fagkompetanse eller de kan være personlig involvert som brukere eller pårørende. Dette er nødvendig kunnskap som øker politikernes mulighet til å ta riktige beslutninger og sikrer at tiltak løser de utfordringene de er ment å løse.
- **Lettere iverksetting av politiske vedtak**
Når de som berøres av beslutninger er med i prosessene er det lettere å iverksette tiltakene. Det blir for eksempel mindre motstand mot at barnehagen blir pusset opp før skolen dersom innbyggerne har blitt involvert i prioriteringen enn om arbeidet bare plutselig starter.
- **Medansvar, mobilisering og frivillighet**
Når innbyggerne involveres i å finne gode løsninger, vil mangfoldet av erfaringer, ressurser, kompetanse og ideer utløse større utviklingskapasitet i lokalsamfunnet. Dette har vi gode eksempler på i bruk av bolystmetoden i Steinkjer kommune.
- **Tilhørighet, identitet og fellesskap**
Innbyggere som føler at de deltar i utviklingen av lokalsamfunnet, får ofte en sterkere opplevelse av fellesskap og å høre til. Følelsen av å høre til er også med på å få folk til å bli boende over tid.
- **Politisk rekruttering**
Mange brenner for en sak. Når de slipper til i den saken de brenner for, kan det føre til større engasjement i andre saker. Forskning viser at en slik skolering i demokrati kan være en viktig kanal for rekruttering til kommunepolitikken.⁸

2.1 MEDVIRKNING I DAG

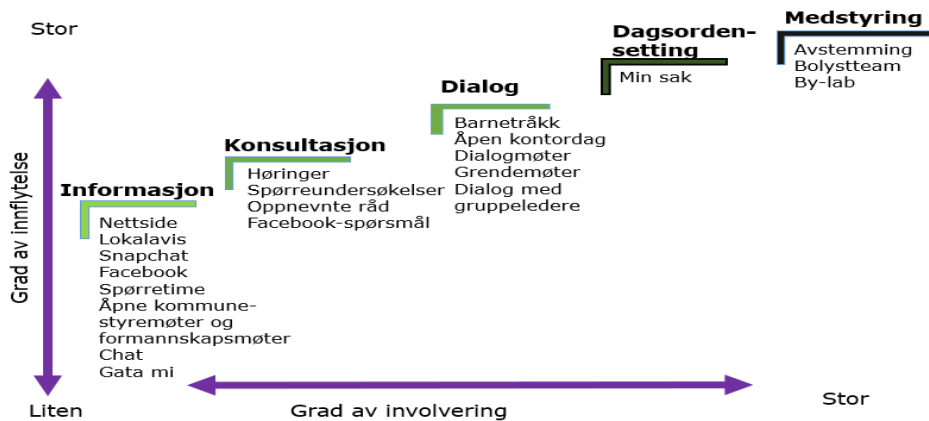
Både Steinkjer og Verran har erfaring med medvirkning i forbindelse med bl. a. kommuneplan, arealplan og skoleutvikling. Steinkjer kommune har allerede utviklet prinsipper, systemer og metoder for medvirkende lokalsamfunnsutvikling. Prinsippene fastslår at innbyggerdialog og medvirkning skal skje:

- På innbyggernes premisser
- På arenaer som innbyggerne bruker i hverdagen
- Via kommunikasjonskanaler som innbyggerne bruker i hverdagen

Videre utvikling av aktiv medvirkning må understøtte og bygge videre på det gode arbeidet som allerede er gjort. Vi har sett på arenaer for innbyggermedvirkning i Verran og Steinkjer i dag og sammenfattet disse i deltakelsestrappa (Arnstein 1969) som vi har vist tidligere (fig.1).

⁸ Arnstein, Cherry R.1968A ladder of citizen partizipation, Journal of the American Institute of planners 35, 216-224

Figur 2 Deltakelsestrappa i Steinkjer og Verran kommune



Vi ser at metodene for innbyggerinvolvering i hovedsak er konsultative eller basert på dialogmøter i ulike former. Skal Nye Steinkjer kommune bli en kommune 3.0, vil det være viktig å utvikle og bruke flere metoder som innebærer medstyring og at innbyggerne i større grad får mulighet til å sette dagsorden.

En metode som fremheves i denne sammenhengen er bolystteam. Bolystteamet består av fagpersoner i Steinkjer kommune, og skreddersys etter det behov et lokalsamfunn har. Bolystteamet er et mobilt, koordinerende team som legger til rette for at innbyggerne føler ansvar for, og har mulighet til å utvikle sitt lokalmiljø på en positiv måte. Bolystteamet innehar møte- og prosesslederansvar, men det er alltid lokale ressurspersoner som er vertskap for møtene, ordner invitasjoner, lokaler og servering. Strategisk ledelse av kommunens bolystteam ivaretas av rådmannen ved utvidet ledergruppe imens operativ ledelse av bolystteamet ivaretas av plan- og utredningstjenesten. Plan- og utredningstjenesten har ansvar for å trekke inn fagpersoner fra andre deler av organisasjonen i arbeidet etter behov. Resultatet av prosessene er både kommunens og lokalsamfunnets eiendom, men det er lokalsamfunnet som eier initiativet og framdriften. Begge parter er ansvarlig for at planer og tiltak følges opp. Rådmannen er ansvarlig for kommunens oppfølgingsansvar, inkludert eventuell politisk behandling.⁹

Det er ønskelig å se på hvordan bolystmetoden kan utvikles og brukes videre for å sikre aktiv medvirkning og samskaping mellom kommunen og innbyggerne. Det har vi sett nærmere på i dette prosjektet.

3. METODE

KUN fikk i oppdrag å konkretisere intensjonsavtalens målsetting om at nye Steinkjer kommune skal være et velfungerende nærdemokrati hvor innbyggernes medbestemmelse og involvering blir ivaretatt. Hovedaktiviteten i oppdraget var å gjennomføre en undersøkelse om medvirkning og møter med grupper som tradisjonelt er underrepresentert i slike undersøkelser og ellers hvor beslutninger tas: eldre, innvandrere, personer med nedsatt funksjonsevne og ungdom.

⁹ <https://bolyststeinkjer.no/bolystteamet/>

Prosjektet skal:

- Sammenfatte kunnskap om hvordan og på hvilke områder innbyggere ønsker delta
- Utvikle metoder og arenaer for medvirkning
- Utrede tilrettelagte tiltak for grupper med statistisk lavere deltakelse
- Utvikle beslutningsgrunnlag for integrering av innbyggermedvirkning

Vi har brukt tre metoder for innhenting av informasjon: dialog gjennom møter, spørreundersøkelsen «Folkestemmen» og dokumentstudier ved innhenting av erfaringer fra andre kommuner i rapporter og nettressurser. Vi har spesielt sett på Distriktscenterets anbefalinger og Regjeringens veileder for kommune- og regionsreformen. Referat fra møter, resultat fra Folkestemmen i tillegg til funn i dokumentstudiet, danner grunnlaget for vår oppsummering og forslag til tiltak.

I denne sammenhengen er ungdom definert som 13 – 18 åringer og de som i Folkestemmen har angitt at de er elever. Personer med nedsatt funksjonsevne er både personene selv og de som representerer dem i det Kommunale rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. I Folkestemmen er dette de som oppgir at de er helt eller delvis ufør. Videre er eldre personer over 60 år og de som oppgir pensjonist som hovedbeskjeftigelse i Folkestemmen. Innvandrere er både flyktninger, arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere.

3.1 MØTER

Målet med å invitere ulike grupper til møter var å få svar på hvordan innbyggere ønsker å delta. Plassert i deltakelsestrappa som er presentert tidligere, vil vi kunne definere dette som dialogmøter. Møtene ble planlagt i samarbeid med representanter fra de kommunale rådene som representerer disse gruppene: Eldrerådet i Steinkjer og Verran, Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne i Steinkjer og Verran, Ungdomsrådet i Steinkjer, (Verran var konstituert, men ikke i gang enda). Vi hadde også telefonisk kontakt med leder for innvandrerrådet i Steinkjer for å avtale tidspunkt og strategi for rekruttering, (Verran har ikke innvandrerråd). Vi inviterte gjennom rådene, gjennom egne kontakter og gjennom sosiale media. Det ble også delt ut invitasjoner ved aktuelle tjenesteenheter som Voksenopplæringa, Aktivitetssenteret, Stas og boenhetene. Vi har også deltatt på konferansen «Ungdomsinvolvering – vil du være med å påvirke?» i regi av Trøndelag Fylkeskommune og Distriktscenteret. Her fikk vi anledning til å ha et eget gruppearbeid med representanter fra Steinkjer, ingen fra Verran deltok her. Tabellen under viser oversikt over de gjennomførte aktivitetene i prosjektet.

Tabell 1 Oversikt over gjennomførte aktiviteter

Dato	Målgruppe	Metode
2.10	Eldre	Dialogmøte
23.10	Innvandrere	Dialogmøte
24.10	Personer med nedsatt funksjonsevne	Dialogmøte
26.09	Ungdom	Konferanse og gruppearbeid
19.10	Ungdom	Presentasjon av prosjekt og diskusjon
21.11	Ungdom	Dialogmøte med ungdomsråd med venner
27.09	Fellesnemdas arbeidsutvalg	Dialogmøte
Fra uke 47	Innbyggere	Folkestemmen

Samarbeidet med de kommunale rådene har påvirket både deltakelse og diskusjonen på møtene. Hvert enkelt råd var godt representert og det ble mye diskusjon rundt deres arbeidsmåte og rolle. Vi mener dette tjener formålet med oppdraget ettersom rådene er lovpålagte organ som skal være rådgivende og drøfte saker av betydning for personer i sin målgruppe. Rådene er dermed viktige strukturer for medvirkning.

3.1.1 INNHOLD

Dialogmøtene ble lagt opp med en kort innledning om medvirkning og målet med møtet. Videre jobbet deltakerne i grupper for å besvare følgende spørsmålene:

- Hvordan kan kommunen nå ut med informasjon til dere?
- Hvordan kan vi øke medvirkningen i Nye Steinkjer kommune?
- Hva kan rådet gjøre?

På dialogmøte med innvandrerne spurte vi også hvilke områder det var viktig for dem å få informasjon om fordi vi ikke ville nå denne gruppen med dette spørsmålet i Folkestemmen.

Vi hadde ett innledende møte for å informere om prosjektet med Fellesnemdas arbeidsutvalg. Videre hadde vi et arbeidsmøte for å få innspill fra de folkevalgte. Dette møtet ble lagt opp som de andre med en kort intro fra oss og diskusjon i grupper og i plenum i etterkant. Spørsmålene som ble tatt opp her var:

- Hvordan deltar folkevalgte på medvirkningsarenaene i dag?
- Hvordan bør det jobbes for å skape kommune 3.0 i framtida?
- Hvordan øke medvirkningen i Nye Steinkjer kommune?
- Hvordan kan de folkevalgte bidra?

3.1.1 REPRESENTASJON

Vi hadde ulikt oppmøte og representasjon på dialogmøtene:

Eldre

På dialogmøtet for eldre møtte 12 menn og 8 kvinner. Dette var for det meste representanter fra pensjonistlag, seniorforum og eldreråd i Malm og Steinkjer, men også idrettslag og Sanitetslag var representert. De fleste satt i styrene og vi traff i mindre grad ordinære medlemmer.

Ungdom

Vi hadde ulike møter med ungdom – gjennom ungdomskonferansen «Ungdomsinvolvering – vil du være med å påvirke?» i regi av Trøndelag Fylkeskommune og Distriktssenteret, gjennom møte med en skoleklasse på Steinkjer videregående som bidro med å informere om Folkestemmen. Vi arrangerte også et dialogmøte med ungdomsrådene i Steinkjer og Verran som også hadde invitert venner. På dialogmøtet med ungdomsrådene deltok 10 fra Verran, 22 fra Steinkjer. Her var det en liten overvekt av jenter.

Personer med nedsatt funksjonsevne

Møtet med personer med nedsatt funksjonsevne var det møtet med færrest deltakere, til sammen 16 - 6 menn og 10 kvinner. Både rådet fra Verran og Steinkjer var representert, det samme var Funksjonshemmedes Felles organisasjon (FFO) Hørselshemmedes landsforbund avd Steinkjer og ulike andre brukere.

Innvandrere

På møtet med innvandrere deltok både flyktninger og familieinnvandrere i ulike alder fra blant annet Eritrea, Etiopia Syria, Iran, Russland, USA og Ukraina. Til sammen deltok 28 personer, 14 menn og 14 kvinner. Noen av familieinnvandrerne representerte også arbeidsinnvandrere.

Tabell 2 Oversikt over deltakelse på møter

Målgruppe		Antall
Eldre	Eldreråd og pensjonistlag i Verran og Steinkjer	20
Innvandrere	Innvandrerrådet og innvandrere fra Steinkjer og Verran	30
Personer med nedsatt funksjonsevne	Rådet for personer med nedsatt funksjonsevne, brukerrepresentanter, FFO	20
Ungdom	Deltakere på konferansen «Ungdomsinvolvering – vil du være med å påvirke?» i regi av Trøndelag Fylkeskommune og Distriktssenteret	100/ 7
Ungdom	Elever ved media og kommunikasjon ved Steinkjer videregående	17
Ungdom	Ungdomsråd i Steinkjer og Verran + venner	35
Fellesnemdas arbeidsutvalg	Medlemmer fra Verran og Steinkjer	

3.2 FOLKESTEMMEN

Spørreundersøkelsen til alle kommunenes innbyggere - Folkestemmen er en del av vårt datagrunnlag for å si noe om hva innbyggerne vil medvirke i og hvordan. Vi var med i planleggingsmøter av undersøkelsen og samarbeidet også om markedsføring. Her tok vi kontakt med studenter ved Nord Universitet og ved Medier og kommunikasjon ved Steinkjer videregående skole (Vg3). Elevene ved vg3 Medier og kommunikasjon diskuterte også ungdom og medvirkning i forbindelse med oppdraget. I Folkestemmen stilte vi følgende spørsmål:

- Ønsker du å delta i utvikling av din kommune?
- Hvis nei, hvorfor ikke?
- Hvilke områder kunne du tenke deg å være med og forandre?
- På hvilke måter ønsker du å delta med å utvikle din kommune?
- På hvilke måter ønsker du å kommunisere med kommunen?

Totalt har 4536 innbyggere svart på Folkestemmen, 3879 av disse har svart på våre spørsmål. På grunn av at innvandrere ikke kan skilles ut i undersøkelsen, kan bare dialogmøtet gi svar fra denne gruppen.

Vi mener at vi har truffet et tilstrekkelig representativt utvalg i de ulike gruppene og sammen med svarene fra Folkestemmen har vi grunnlag for å kunne svare på de spørsmålene vi har stilt. Selv om vi har truffet få arbeidsinnvandrere og eldre som ikke er medlem av organisasjonene, gir deltakernes diskusjoner og besvarelsene fra Folkestemmen tilstrekkelig grunnlag for å kunne gi noen svar på hvordan vi kan få en bedre innbyggermedvirkning i Nye Steinkjer kommune.

Vi har oppsummert diskusjoner i møter og svarene fra Folkestemmen for hver av gruppene under kapittel 3. Dette gir grunnlag for anbefalinger som gis for det videre arbeidet.

3.3 DOKUMENTSTUDIE

For å kunne svare på spørsmål om hvordan innbyggere ønsker å delta, finne metoder og arenaer for medvirkning og utrede behov for tilrettelagte tiltak for ulike grupper har vi samlet kunnskap på feltet. Vi har sett på forskning rundt tema innbyggermedvirkning og støttet oss til regjeringens lokaldemokrativeileder¹⁰, Distriktssenterets ressursider¹¹ for medvirkning og involvering og funnet eksempler på tiltak fra andre kommuner. Denne kunnskapen er brukt som bakgrunn å utforme spørsmål i Folkestemmen, som inspirasjon til å lage innledninger på møtene våre og som støtte i utvikling av denne rapporten med anbefalinger for videre arbeid.

4. HVA MENER INNBYGGERNE?

For å svare på hvordan Steinkjer kommune kan bli et velfungerende lokaldemokrati hvor innbyggernes stemmer blir hørt, hadde vi flere spørsmål vi ønsket svar på. Disse spørsmålene er stilt på ulike vis, både i møter med innbyggerne, politikerne og gjennom spørreundersøkelsen Folkestemmen. Vi har tatt opp to gjennomgående tema: informasjon og deltakelse. Vi har vist at selv om informasjon ikke har noe medvirkningsaspekt i utgangspunktet, er tilgang til informasjon en forutsetning for å kunne medvirke. Det er også en forutsetning for innbyggerdialogen at kommunen når ut til de innbyggerne en ønsker dialog med. Det er bakgrunnen for at vi har spurt om hvordan kommunen kan nå ut med informasjon og hvordan innbyggerne vil kommunisere med kommunen.

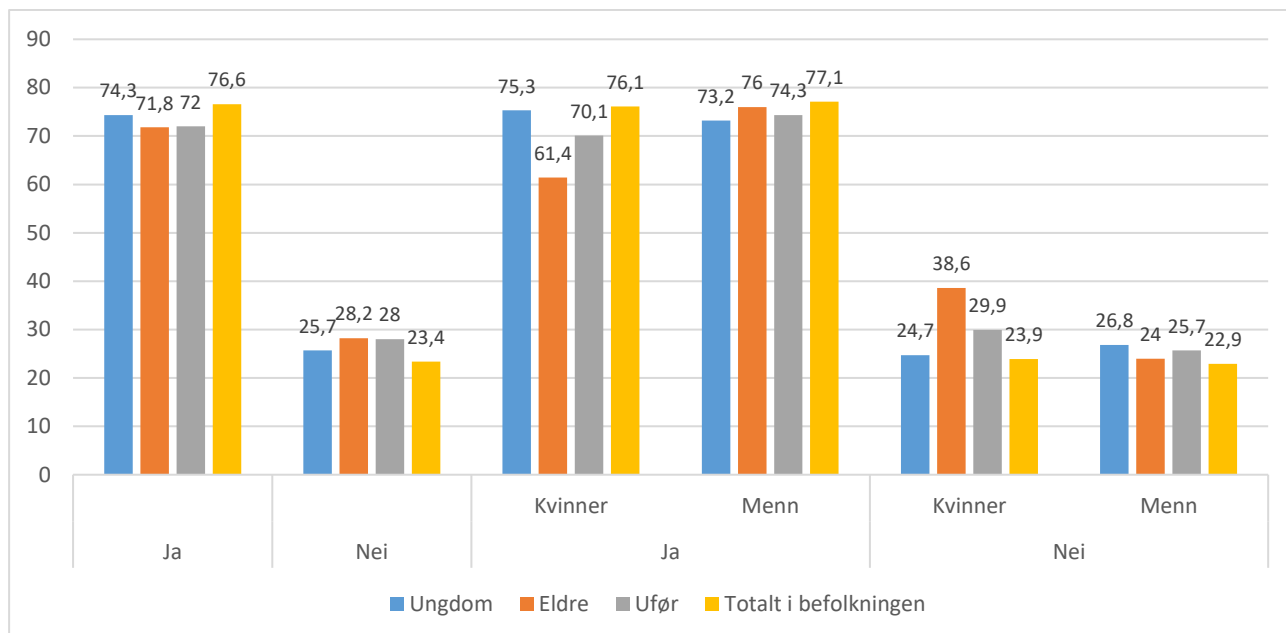
Når det gjelder deltakelse har vi spurt hvordan vi kan øke medvirkningen fra innbyggerne generelt og hvordan de kommunale rådene kan brukes i denne sammenhengen. Videre spurte vi om hvilke områder de ønsker å forandre. Vi har sett på svarene fra eldre, ungdom, innvandrere og personer med nedsatt funksjonsevne og finner mye likt, men også en del forskjeller mellom gruppene som kommunen bør ta hensyn til. I dette kapitlet sammenfatter vi innspill og svar fra både møtene, dokumentstudier og Folkestemmen.

¹⁰<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/id2424152/>

¹¹ <https://distriktssenteret.no/fagomrader/medvirkning-og-involvering/>

4.1 ØNSKER INNBYGGERNE MEDVIRKNING?

Figur 3 Ønsker du å delta i utvikling av din kommune?



I Folkestemmen oppgir 76,6% av alle som besvarte undersøkelsen at de ønsker å være med å utvikle kommunen. Her er det lite forskjell på menn (77,1) og kvinner (76,1). Blant våre fokusinformanter er ungdom mer interessert (74,3%) enn pensjonister (71,8%) og personer med nedsatt funksjonsevne (72%). Eldre kvinner er de som oftest ikke ønsker å delta (61,4 %)

Tabell 3 Årsaker til ikke å delta i utvikling av kommunen

	Ungdom	Eldre	Ufør	Totalt i befolkningen
Hovedgrunn for ikke å delta i utvikling av kommunen	Ikke interessert 47,7%	Er fornøyd med ting som de er 30,1%	Er ikke interessert 33,3%	Har ikke tid 44,2%

At de ikke er interessert eller at de er fornøyd med ting som de er er de to hovedgrunnene ungdom, eldre og uføre oppgir for hvorfor de ikke ønsker å delta i utviklingen kommunen. Disse gruppene skiller seg dermed ut fra de totale svarene fra de som deltok i Folkestemmen hvor årsak til ikke å delta er tidsmangel (44,2%)

Tabell 4 Hvordan ønsker innbyggerne å kommunisere med kommunen?

	Ungdom	Eldre	Ufør	Alle i befolkningen	Alle i befolkningen	
					Kvinner	Menn
Hvordan ønsker du å kommunisere med kommunen?	Telefon 46,2%	E-post 66,8%	Epost 57,5%	Epost 67,1%	Epost 65 %	Epost 68,6%
	E-post 42%	Telefon 28,5%	Personlige møter 33,1%	Telefon 31%	Nettside 32,5%	Telefon 33%
	Snapchat 26,6%	Personlige møter 27%	Telefon 32,6%	Nettside 29,3%	Telefon 28,3%	Personlige møter 30,7%

I Folkestemmen ble det spurt om hvordan en ønsker å kommunisere med kommunen. De fleste foretrekker å kommunisere på e-post 67,1%, telefon 31% og gjennom kommunens nettside/hjemmeside 29,3%. Dette speiler hvordan den enkelte kontakter kommunen for å få svar på egne spørsmål og gir ikke direkte svar på hvordan kommunen når ut med informasjon. Vi ser likevel at informasjonskanaler som kommunens nettside og sosiale media er viktige for mange. Her varierer svarene mellom yngre og eldre: 26,6% av ungdommer vil bruke Snapchat, Facebook (22,5%) og Instagram (15,4%) for å kommunisere med kommunen. Mens bare 9% av pensjonistene svarer at de ønsker å bruke Facebook, Instagram (0,7%) og Snapchat (0,5%) for å kommunisere med kommunen.

4.2 HVORDAN ØNSKER INNBYGGERE Å DELTA?

Tabell 5 Hvordan ønsker innbyggerne å delta?

	Ungdom	Eldre	Ufør	Alle i befolkningen	Alle i befolkningen	
					Kvinner	Menn
Forslag via netttjenester	37,3 %	23,8 %	38,5 %	39,9 %	40,2 %	39,7 %
Spørreundersøkelser	58,7 %	70,3 %	66,2 %	63,5 %	68,8 %	59,7 %
Møte de folkevalgte	11,1 %	13,4 %	15 %	11,5 %	7,9 %	14,2 %
Delta på møter	15,9 %	18,1 %	13,5 %	16,8 %	14,6 %	18,4 %
Finne felles løsninger	17,5 %	20,4 %	16,5 %	23,6%	21,3 %	25,3 %
Delta i frivillig arbeid	27 %	47,4 %	33,5 %	34,7%	32,3 %	36,4 %
Gi tilbakemelding på tjenester	19,8 %	30,6 %	40 %	37 %	40,5 %	34,4 %
Vil være folkevalgt	4,8 %	3,4 %	3,5 %	4,1%	1,8 %	5,8 %
Annet	4,8 %	2,7 %	2,3 %	1,8 %	1,4 %	2 %

Av de som i Folkestemmen svarer at de ønsker å delta, velger de fleste passive former for deltakelse, som å svare på spørreundersøkelser (63,5%) og komme med forslag via nettsider (39,9 %). Det er også mange som ønsker å være aktive: 34,7 % ønsker å delta i frivillig arbeid, 47,4 % av de eldre. 23,6 % ønsker å jobbe sammen med kommunen og andre for å finne felles løsninger. To forhold som er verdt å merke seg, men som ikke hører inn her er at så få kvinner (1,8 %) ønsker å være folkevalgt og at 39,9 % ønsker å kunne gi tilbakemelding på tjenestene de bruker.

4. 3 HVA MENER ELDRE?

4.3.1 INFORMASJON

«Vi trenger det på papir»

De eldre som deltok på dialogmøte påpeker at selv om mange eldre er på nett, er det ikke alle som har tilgang til, eller mestrer data. Informasjon til eldre må derfor også ut på papir. Her blir spesielt lokalavisene trukket fram som viktige. Det burde være anledning til å sette inn annonse «fra lagene» gratis. Bygdebladene er også en viktig kilde for informasjon for de som bor i bygdene og det blir påpekt at det burde være kontakt mellom bygdebladene og kommunens nettside. Andre generelle informasjonskanaler som brukes av eldre er kommunens hjemmeside og lokale nettsider i bygdene. De eldre kan også nås gjennom sine egne organisasjoner og gjennom tjenestene de bruker. Mange er medlem av et pensjonistlag som har et styre og en kontaktperson. Hjemmetjenestene kan også formidle informasjon og mange bruker også biblioteket hvor det kan legges til rette for både informasjon og medvirkning.

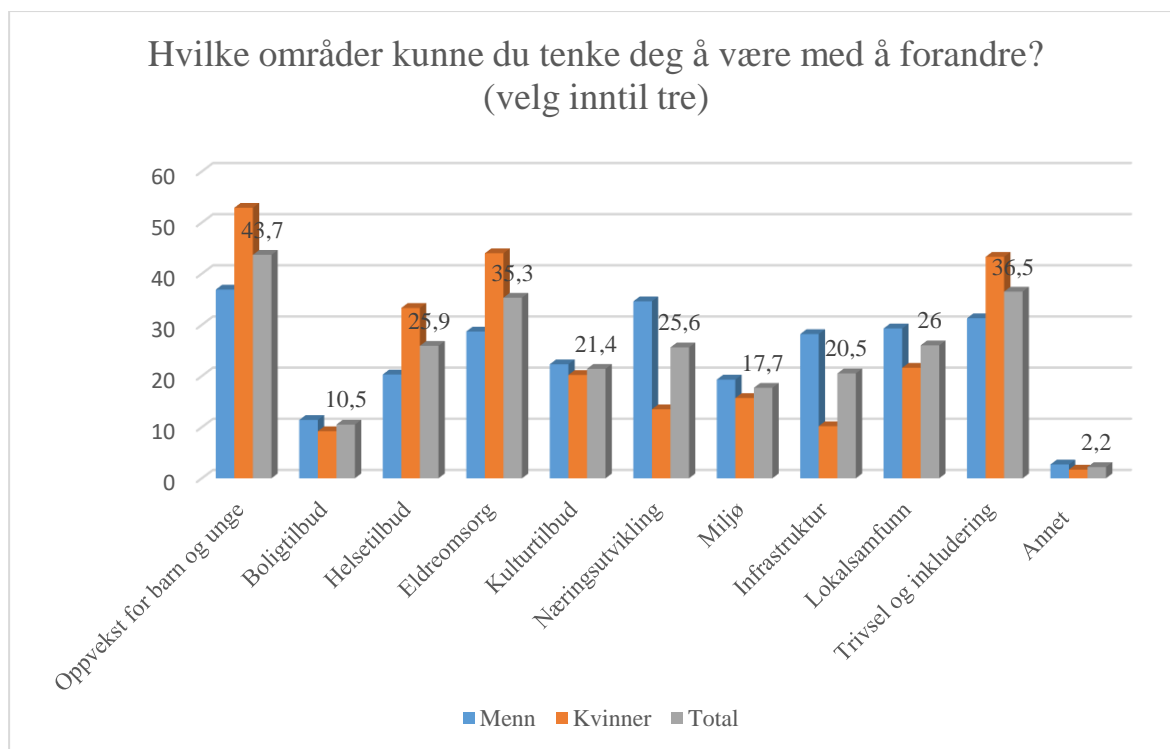
Flere påpeker at informasjonen som kommer ut må også være forståelig og skrevet på et klart språk. Det burde også lages et konsentrat av planutkast – ikke så mange sider som i dag.

4.3.2 MEDVIRKNING

Medvirkning om hva?

Av de som har oppgitt pensjonist som hovedbeskjeftigelse i Folkestemmen svarer 71,8% at de ønsker å være med å utvikle kommunen. Det er lavere andel enn gjennomsnittet på 76,6% og pensjonistene skiller seg også ut ved at de som svarer nei, oppgir 30,1% at de er fornøyd med situasjonen slik den er. Pensjonistene har tydeligere prioriteringer og ønsker å delta i utvikling av eldreomsorg 56,9% og trivsel og inkludering 42%.

Figur 4 Hvilke områder kunne du tenke deg å være med å forandre?



Hvordan øke medvirkningen blant eldre?

Ifølge svarene fra pensjonistene i Folkestemmen ønsker 70,3% å svare på spørreundersøkelser, hele 47,3% vil delta i frivillig arbeid og 30,6% vil gi tilbakemelding på tjenester de bruker. Relativt få eldre vil gi tilbakemelding via nettjenester (23,8 %).

«Vi må få informasjon om resultat gjennom møter»

I møte påpeker de eldre at for å øke medvirkningen er det viktig at kommunen viser folk at de blir hørt. Det må være tydelig at det er et poeng å engasjere seg og da trenger en å vite resultatet. I etterkant av medvirkende prosesser er det derfor viktig at resultatet av prosessen blir formidlet tilbake til innbyggerne. Det foreslås helt konkret at det arrangeres et eget møte med pensjonistlaga for å gjennomgå resultatene fra Folkestemmen.

«Vi må øke eldrerådets betydning»

Eldrerådet blir pekt på som et viktig organ for eldre sin medvirkning og innflytelse. For å øke denne innflytelsen mener deltakerne at leder i eldrerådet bør kunne møte i kommunestyre med forslagsrett. De mener også at det er viktig å komme tidligere inn i saker og ikke bare være en høringsinstans. Eldrerådet bør invitere politikere inn på møter og sende spørsmål til spørretimen. Det blir pekt på praksis i Verran hvor både ordfører og rådmann er med i møter med eldrerådet.

«Eldrerådet må bruke pensjonistforeningene»

Selv om pensjonistlag er representert i eldrerådet, etterlyses det kontakt mellom lagene og rådet. Det pekes også på at seniorforum og andre organisasjoner må bli hørt. For å kunne

ivareta eldre sine interesser bør elderrådet ha mer kontakt med eldre i kommunen og det bør også være direkte kontakt mellom de folkevalgte og pensjonistlaga. Bolyst blir pekt på som en metode som kan brukes for ulike målgrupper, ikke bare geografisk. Det blir spurt om det er mulig med et eget bolystmøte for pensjonister?

4.4 HVA MENER INNVANDRERE?

Det er ikke mulig å skille ut i Folkestemmen, derfor er innspillene fra denne gruppen kun basert på diskusjoner på møte. Med innvandrere menes både flyktninger, arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere.

4.4.1 INFORMASJON

«Det er viktig å bruke mange kanaler for vi er ulike og trenger informasjon på ulike måter»

Deltakerne på møte tydeliggjør at det er et stort informasjonsbehov blant innvandrerbefolkningen i kommunene og deltakerne påpeker at det er viktig å informere på mange ulike måter. Både oppslagstavle på butikken, gratis lokalavis, sosiale medier, nettside med flere språk, folkemøter og TV blir nevnt.

«Vi trenger god informasjon som er forståelig så man vet hva man har å forholde seg til»

De fleste vil ha informasjonen på norsk, men er opptatt av at den blir gitt på et forståelig og enkelt norsk. Likevel er det også behov for noe tilpasset informasjon til de ulike språkgruppene som finnes.

Sosiale media er viktig informasjonskanal for denne gruppen. Deltakerne forteller at ulike nasjonaliteter/språkgrupper har egne grupper på Facebook og de foreslår at kommunen søker å få kontakter i disse gruppene som kan spre informasjon videre og eventuelt også oversette. Kanskje er det mulig å ha ei felles Facebookgruppe for de som har kommet til Steinkjer fra et annet land? Det finnes også landsdekkende innvandrerorganisasjoner som gir kommunen mulighet til å ha en et fast kontaktpunkt ut til ulike befolkningsgrupper.

4.4.2 MEDVIRKNING

Medvirkning om hva?

Innvandrerne sier at de mangler grunnkunnskap om beslutningsnivåer og ansvarsforhold i kommunen. De har et behov for å vite hvordan de kan ta opp saker som de er opptatt av. Hvem skal de ta opp problemet med foreldre som misforstår på foreldremøter på skolen fordi de ikke kan norsk så godt? Hvem kan de kontakte? Hvordan kan de bruke innvandrerrådet? De er opptatt av jobbmuligheter, transport, trafikksikkerhet, boligplan, utsmykking, kultur, helse, fritidsaktiviteter, utdanning, hva som skjer i Steinkjer og politiske beslutninger.

Hvordan øke medvirkningen blant innvandrere?

«Det er godt med møte slikt som dette i dag for å treffe flere og for å diskutere».

Flere påpeker at møter hvor en kan diskutere saker er positivt. Det er viktig med personlige møter med informasjon fordi det er enklere å kunne spørre når man ikke forstår. Det gir mulighet for dialog.

«Innvandrerrådet må komme ut med informasjon og være i kontakt med flere innvandrere»

Få av innvandrerne som deltok på møtet hadde hørt om innvandrerrådet, og hadde mange innspill til hvordan det kan fungere bedre. For det første burde rådet være mer representativt. Ulike innvandrergrupper som familieinnvandrere, arbeidsinnvandrere, asylsøkere og flyktninger har ulike behov og utfordringer. For det andre burde det være mer aktivt og ha kontakt med gruppen de representerer. Innvandrerrådet kan støtte de som ønsker å uttale seg, være et kontaktpunkt for innvandrerne i kommunen og arrangere møte hvor de informerer om sitt arbeid og får innspill. De bør komme ut med informasjon om rådets rolle og hvordan det kan brukes. Det foreslås at representanter fra innvandrerrådet kan komme på norskkursene hvor lærerne kan hjelpe med språk. Innvandrerrådet bør ha egen Facebookside med en link fra kommunens nettside. Kan innvandrerråd ha ansvar for en egen velkomstinformasjon til de som kommer flyttende til Steinkjer fra andre land?

«Vi kan øke deltakelsen gjennom kulturelle arrangement. For eksempel feirer vi ID og da snakker vi jo også sammen om hva som skjer og hva vi ønsker. Kommunen kan komme på slike arrangement»

Innvandrere mener at det er viktig at kommunen og politikerne møter dem på deres arenaer både for å forstå deres utfordringer, men også for å kunne svare på spørsmål fra innvandrere. De peker på et innspill og deltakelse i samfunnsutvikling også kan skje på arbeidsplassen, på voksenopplæringa, på foreldremøte, på skolen og i barnehagen. En kan øke deltakelsen gjennom inkludering generelt og gjennom å bruke inkluderende metoder på slike arenaer. Innvandrerne mener kulturelle arrangementer er spesielt viktige, fordi de gir mulighet til å bli bedre kjent, dele mat, musikk og gode følelser. Både Steinkjer og Verran har eksempler på gode tiltak for integrering, disse bør det bygges videre på og en må hente det beste fra begge kommuner. På møte var prosjektet Folkevenn og norsk folkehjelp i Verran representert, de trenger støtte både politisk og økonomisk og peker på dette som en arena hvor også politikerne kan møte innvandrere.

«Vi trenger også tips for hvordan vi kan delta mer, vi ønsker å bli mer inkludert»

Innvandrerne er opptatt av hvordan de kan bli en del av frivilligheten. De peker på at alle må engasjere seg i lag og foreninger i Steinkjer. Det trengs en Frivilligsentral som kan hjelpe til å finne måter den enkelte kan få brukt sine ressurser. Deltakelse kan forebygge depresjon, ensomhet og bidrar til å fremme identitet. Alle har noe å tilby, men hvor? Støttekontakter, besøksvenn, eller mentorer kan være gode inkluderings tiltak.

Innvandrere må få innpass i kommunestyret og styrer i frivillige lag og foreninger og inkluderes i dugnader. Det er en mulighet å invitere innvandrere til å være med på store dugnader som for eksempel tv-aksjonen og Steinkjerfestivalen. Det kan være lettere for menn å komme inn på aktiviteter for menn, en bør derfor være oppmerksom på å inkludere og finne tiltak for kvinner.

Det pekes på behovet for et bedre transporttilbud for å gjøre det mulig for flere å delta i frivillighet, bruke kulturtilbudet og være aktiv i samfunnet. Dette er en bekymring for deltakerne fra Verran, men gjelder for alle i kommunen.

Noen foreslår å bruke en forslagskasse for eksempel på biblioteket eller å bruke Facebook-gruppene for å gi innspill til kommunen.

4.5 HVA MENER PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE?

4.5.1 INFORMASJON

«Tidlig informasjon fra kommunen om hva som er på gang er viktig forutsetning for medvirkning og deltakelse. Forutsetning for medvirkning er å vite hva som skjer så mye bunner i det»

Deltakerne i dialogmøte peker på at det er viktig at informasjonsarbeiderne i kommunen tilpasser informasjon og informerer på mange måter. De eldre er ikke de eneste som trenger informasjon i papirform, det er mange som fremdeles ønsker brev. Det bør tilrettelegges for synshemmede og hørselshemmede med bilder/lyd/tale som en selvfølge, og en bør være bevisst på dette i alle situasjoner/alle møter/møteplasser. De opplever at det er behov for opplæring og bevisstgjøring av de som er ansatt i kommunen, både de som jobber med informasjon og de som er ute i tjenesteenhetene. Det er også viktig at språket som brukes er forståelig og inkluderende.

Informasjonskanaler

Denne gruppen framhever media som en viktig basiskilde for informasjon og foreslår en månedlig kommuneavis eller en side i lokalavisa. De henviser til bygdebladene og spør om det kan utvikles noe lignende for sentrum også? Videre viser de til den lokale TV-stasjonen Eggevisjon som har potensial for å bli en viktig informasjonskanal for kommunen, og en arena hvor lokale organisasjoner kan vise seg frem.

Kommunens hjemmeside er viktig, men trenger forbedring. Det er vanskelig å finne frem og siden er dårlig tilpasset for ulike brukere. Det trengs for eksempel talemelding. Uansett er det viktig med en informasjonstjeneste i kommunen hvor innbyggere kan henvende seg og treffe et menneske. Det er behov for en åpen kanal – toveis for å gi innspill til kommunen. Dette kan eventuelt være en APP som er enkel å betjene og forstå. SMS og Facebook er også ok. I tillegg kan lag og foreninger involveres direkte med å spre informasjon. For personer med nedsatt funksjonsevne finnes det mange interesseorganisasjoner som kan brukes for å spre informasjon til sine medlemmer.

Varsling

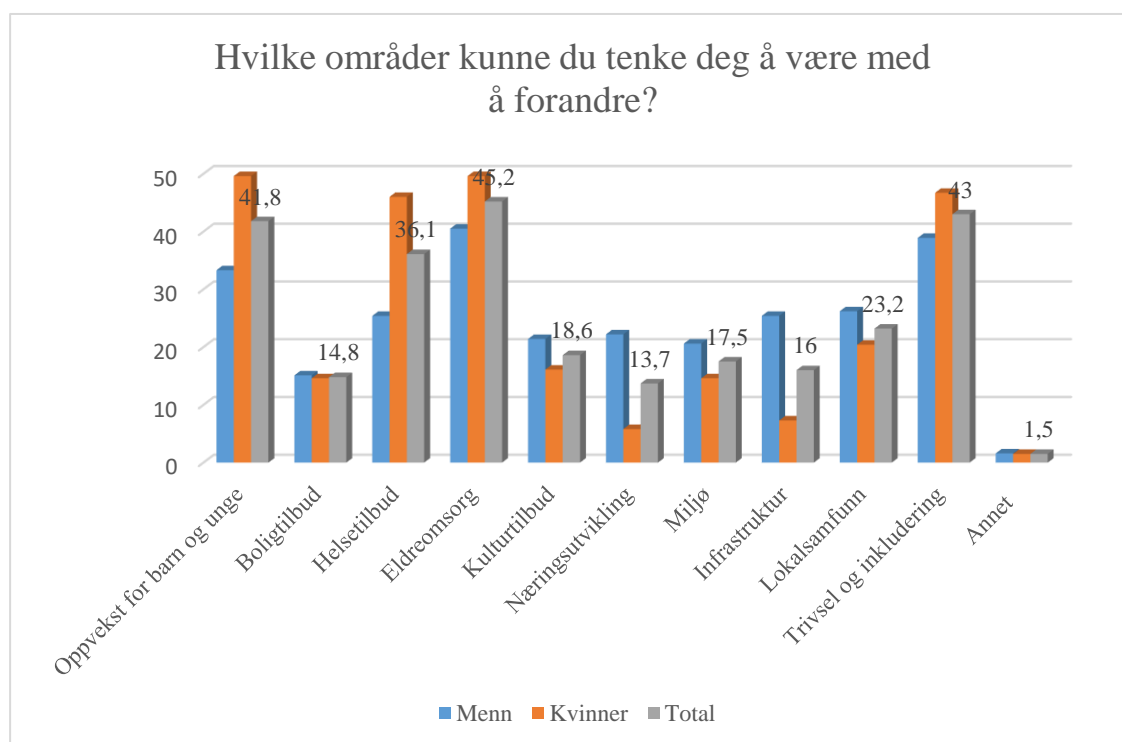
Det bør kartlegges hvem som trenger spesiell tilpasning for å kunne ta imot informasjon om for eksempel gravearbeid eller avstenging av strøm. En del personer med nedsatt funksjonsevne som for eksempel blinde, trenger en egen varslingstjeneste gjennom talemelding/taleprogram på telefon eller eventuelt pr brev for å kunne bruke en dokumentleser.

4.5.2 MEDVIRKNING

Medvirkning om hva?

Deltakerne på dialogmøtet framhevet plansaker som viktige å komme inn i, og gjerne så tidlig som mulig. De nevner utbyggingssaker, boligpolitikk, helse og omsorg. I Folkestemmen oppgir gruppen at de ønsker å forandre: eldreomsorg 45,2 %, oppvekst for barn og unge 41,8 %, trivsel og inkludering 43%, helsetilbud 36,1%.

Figur 5 Interesseområder blant personer med nedsatt funksjonsevne



Hvordan medvirke?

«Finnes det andre måter å samarbeide på enn rådene?» «Kan vi skape en lokal variant som passer den nye kommunen og som vi har eierskap til?»

Det ble mye diskusjon om Rådet for personer med nedsatt funksjonsevnes rolle og det kom opp mange innspill til endringer av dagens praksis. Det var bred enighet om at en trenger å se på rådene funksjon. Flere pekte på at det kunne være interessant å arbeide mer med dette for å skape en egen modell.

Rådet ønsker å komme tidligere inn i prosessene og få flere saker fra administrasjonen. De opplever at når de får sakene er de på mange måter allerede behandlet. Korte frister og sen involvering får følger videre i prosessen. Medlemmene i rådet får for liten tid til å forberede seg til møtene. Det gir liten tid til å hente inn innspill fra de organisasjonene de berører. Synshemmede i rådet trenger tid til å få tak i noen som kan lese informasjonen.

«Det mangler kontakt og noen sammenhenger»

Det er alfa omega at rådet har en god dialog med organisasjonene, men det er behov for en rolleavklaring på alle nivå – for den enkelte representant, for rådet selv og for organisasjonene. Rådet kan enkelt nå ut til de organisasjonene som er representert, men hva med andre? Er det sekretærens oppgave å sende ut til andre brukerorganisasjoner? Det bør være mer samarbeid mellom de kommunale rådene og mer samhandling mellom rådene på kommune og fylke. Hva med de enkelte brukerne? Deltakerne foreslår at kommunestyret, administrasjonen, rådene og organisasjonene inviteres sammen så de blir kjent etter valget. De spør om det er mulig at rådene også deltar politikeropplæringa og mener det ikke bare kommunestyret som trenger denne.

«Hvis man blir hørt, vil dette ha positiv effekt på deltakelse»

Deltakerne på møtet opplever at det blir liten endring etter brukerundersøkelser og sier de ofte føler seg overkjørt. Dette henviser til planlegging av bygninger og det de opplever som mangel på respekt for brukerne fra arkitekter og utbygger.

Plandiskusjoner blir framhevet som spesielt viktige og for å øke medvirkning foreslår deltakerne å ta sikte på bred medvirkning i den første kommuneplanen i storkommunen. Her kan dialogmøter brukes som metode på ulike tema hvor innbyggerne kan komme og si noe om hva de ønsker at skal skje i den nye kommunen de første fire årene. Generelt mener de at det å invitere til dialogmøte mellom kommunen og organisasjoner eller til temamøter og folkemøter en bra måte å engasjere folk på. Her er det viktig å tilrettelegge for all typer funksjonshemmede som en selvfølge. Er det mulig å bruke bolystmodellen på personer med nedsatt funksjonsevne og deres organisasjoner også?

Det ble vist til en ordning med brukerkontor, hvor organisasjonene hadde hver sine dager. Er det mulig å ha en brukerkontakt som både driver likemannsarbeid, gir svar til personer med nedsatt funksjonsevne og hjelper dem å bli hørt?

4.6 HVA MENER UNGDOM?

4.6.1 INFORMASJON

Tilpasset informasjon gjennom en kommune-APP

Ungdom påpeker at det er viktig med informasjon for å kunne engasjere seg, men det er også viktig å forenkle saker så ungdom også kan skjønne hva det handler om. Kan kommunen bruke ungdom til å formidle sine saker? De viser til sin hverdag og sier de har det travelt, de leser ikke aviser og det kan være vanskelig å nå dem på Facebook eller Snap-Chat. Profilen deres er tilpasset hver enkelt og da kommer kommuneinformasjon langt ned på lista. Likevel er bruk av sosiale medier viktig for å nå ungdom. Deltakerne mener at Facebook burde kunne brukes til enkle spørreundersøkelser eller innspill. En mulighet kan også være å lage en app med informasjon fra kommunen. Den må være så interessant at alle laster den ned og kan gjerne være en del av opplegget på skolen slik som 10 på topp appen var det. Det burde også være mulig å legge ut linker til informasjon fra kommunene på nettsiden til den videregående skolen.

«Det er få tilbud for ungdommer fra 13 – 20, det trenger vi, men vi vet ikke hvordan vi kan ta det opp.»

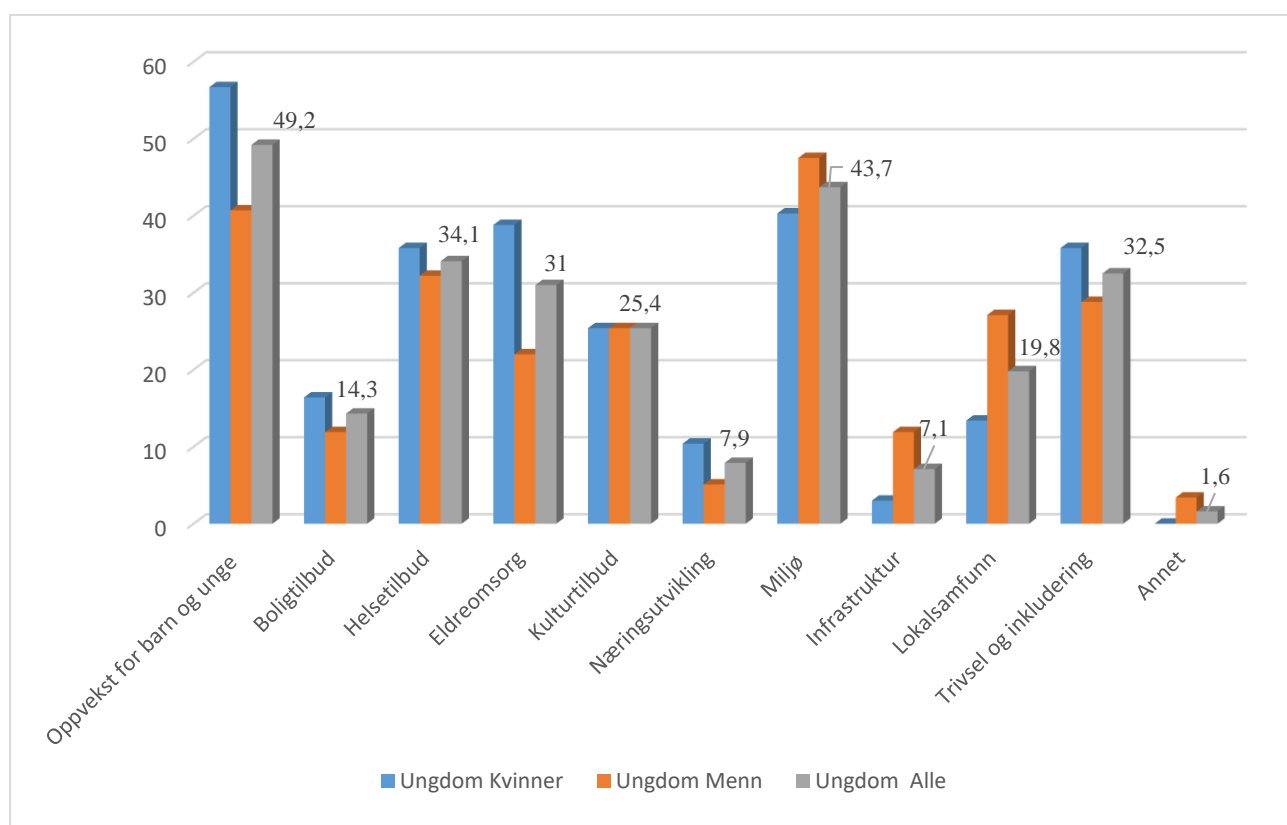
Samtidig som ungdom trenger informasjon om hva som skjer, har de også behov for informasjon om hvordan de kan påvirke. Dette kom tydelig fram i tilbakemelding på arrangementet «Ungdomsinvolvering – vil du være med å påvirke?»¹². Ungdom og politikere kom med forslag til hvordan ungdom kan engasjere seg og få innflytelse. Her oppga mange at de trengte informasjon om politikk, hvordan de kan påvirke, om tale og debatteknikk og hvordan de kan involvere og markedsføre ungdomsrådene. De ønsket også seg nye og enklere kanaler for medvirkning og mange ble begeistret for Piteås modell for å avsette egne midler til ungdomstiltak som unge selv kan søke på og forvalte.¹³

4.6.2 MEDVIRKNING

Medvirkning om hva?

Ungdom sier de er mest opptatt av oppvekst for barn og unge (49,2 %), miljø (43,7%), helsetilbud (34,1%), trivsel og inkludering (32,5%) og eldreomsorg (31%).

Figur 6 Hvilke områder kunne du tenke deg å være med å forandre?



¹² L.M. Nordkvelle, Rapport - Ungdomsinvolvering «Vil du være med å påvirke» Steinkjer 26.september 2018

¹³ <https://distriktsenteret.no/eksempel/helhetlig-innbyggerinvolvering-i-pitea-kommune/>

I møte med ungdommene er de opptatt av kulturtilbud og sommerjobber. De påpeker at det er viktig at arrangementer og kulturtilbud ikke er for dyre slik at alle kan delta. De er også opptatt av alternative jobber for ungdom under 16 år.

Hvordan øke medvirkningen?

«Kommunen må komme ut til skolene og snakke med oss».

Ungdommen sin anbefaling er tydelig: For å nå ut til ungdom med informasjon, og bidra til ungdomsengasjement og medvirkning må kommunens representanter være der ungdom er. Det kan for eksempel være på idrettsarenaer eller ungdomsklubben, men først og fremst er dette på skolen. Ungdommene påpeker at deltakelse og demokrati er en del av pensum, men det burde gjøres mere i praksis. Kommunen burde engasjere seg mer for å høre ungdommens meninger og samarbeide med skolen for å få det til. De kan bruke timer for å informere og å få innspill. Her er det også mulig å gjennomføre spørreundersøkelser til ungdom: Hva savner de? Hva er de fornøyd med? Hva vil de bidra med? Eller timer med «spør en politiker»

«Vi må ha en viss form for tvang»

Ungdommene vi har møtt uttrykker ønske om dialog med kommunen. De mener det er viktig å invitere til møter hvor en kan diskutere og gjerne spise sammen. 17,5 % av de som svarte på Folkestemmen ønsker å jobbe sammen med kommunen for å finne felles løsninger.

Mange av ungdommene vi har møtt har vært tilknyttet ungdomsrådet og mener at rådet er viktig for at ungdom skal bli hørt. Det er likevel rom for forbedringer blant annet gjennom bedre informasjon i etterkant av møter. De savner å få tilbakemelding på hva deres innspill førte frem til og hvordan saken endte. Ungdomsrådet får saker til uttalelse, men de ønsker mer innføring i hvordan de selv kan sette saker på agendaen? I møte med ungdomsrådene i Steinkjer og Verran har sammenslåingen vært oppe til diskusjon. Når kommunen blir større, økes også reiseavstandene. De vet ikke så mye om hverandre, men mener det vil være ulike utfordringer og behov i Steinkjer og Verran. Kanskje burde de beholde to ungdomsrådene og etablere et felles styre?

På konferansen om ungdomsinvolvering ble forbedringsområder i kommunene diskutert. Her ble samarbeid og dialog mellom elevråd og ungdomsråd, samarbeid og dialog mellom ungdom og politikere, drift og innhold i ungdomsrådet og ungdomsrepresentasjon i styrer for frivillige organisasjoner trukket fram¹⁴.

5. FELLESNEMDAS ARBEIDSUTVALG

«Medvirkning handler om godt lederskap, Å skape lojalitet til beslutninger»

Kommune 3.0 - Vi må bygge på det vi har

Politikerne ønsker at Nye Steinkjer kommune skal jobbe for å være en kommune 3.0, noe som innebærer høy grad av innbyggermedvirkning. Innbyggerne skal være med å sette dagsorden.

¹⁴ L.M. Nordkvelle, Rapport - Ungdomsinvolvering «Vil du være med å påvirke» Steinkjer 26.september 2018

Det innebærer at de folkevalgte må være på arenaene hvor innbyggerne allerede er, og finne initiativ som ligger i befolkningen. Det handler om nærmiljøutvikling.

Ulike former for medvirkning ble presentert og diskutert i møtet. Bolystmetoden blir framhevet som et godt verktøy for å utløse initiativ som ligger i befolkningen. Flere av politikerne peker på at bolystmodellen gir innbyggerne eierskap til utviklings- og beslutningsprosesser. Det utløser ressurser i lokalsamfunnet og fører til at innbyggere gjør deler av jobben selv i fellesskap. Det er også et verktøy som politikerne kan bruke for å følge opp initiativ. Når det kommer henvendelser og forslag fra en gruppe, kan dette tas videre til bolystteamet som kan gjennomføre en utviklingsprosess.

Det kan også være aktuelt å se på ad-hoc utvalg/oppgaveutvalg som metode og gi et mandat om å utrede en sak til en gruppe sammensatt av politikere og utvalgte innbyggere.

Mer kontakt mellom de folkevalgte og innbyggerne i nye Steinkjer kommune

Politikerne beskriver at de deltar der de blir invitert. Det betyr at det varierer fra politiker til politiker hvor mye kontakt en har med kommunens innbyggere. Det er en oppfatning av at politikere fra grendene deltar mere og at bygdene ser representanter derfra som sine representanter. Det er et problem at en ikke når sentrum på samme måte som en når bygdene, hverken med politikerkontakt, frivillighet eller bolystmetode. Det foreslås at en kan ta utgangspunkt i skolekretsene og jobbe sammen med disse.

Politikerrollen må utvikles, men må ha tydelighet

De folkevalgte var enige om at det er et behov for å passe på at en ikke bare responderer på de som tar initiativ og inviterer dem til møter. Det innebærer en mer proaktiv strategi hvor de selv tar initiativ og er mer ute hos innbyggerne. Det krever at det er tydelig hvilken rolle de folkevalgte har når de reiser ut, om de reiser som folkevalgt eller som partipolitiker. Flere påpekte at skal de folkevalgte bli mer aktive i medvirkningsprosessene bør de få mer kompetanse. Ett forslag var å inkludere innbyggermedvirkning som del av Folkevalgtopplæringen.

Konklusjonen i møte var at:

Det er behov for mer systematikk i arbeidet med medvirkning, og flere pekte på muligheten for å lage en strategi. Denne strategien bør si noe om når og hvordan vi skal ha medvirkning og kan kombineres med et årshjul som setter dette i system. Et viktig prinsipp er å åpne opp for medvirkning tidlig i prosessene og sørge for å etablere et system som tar i bruk hele deltakelsestrappa.

De folkevalgte melder om at de også kommer sent inn i informasjonsflyten før en sak kommer opp i kommunestyret. De ønsker seg tidligere inn i saksgangen slik at de er bedre forberedt til avgjørelsene som skal tas.

6. OPPSUMMERING OG DISKUSJON

Målet med prosjektet er å konkretisere intensjonsavtalens målsetting om at nye Steinkjer kommune skal være et velfungerende nærdemokrati hvor innbyggernes medbestemmelse og involvering blir ivaretatt. Vi har innhentet erfaringer fra andre kommuner gjennom å lese forskningsrapporter og veiledere. Vi har arrangert møter med ulike målgrupper – ungdom,

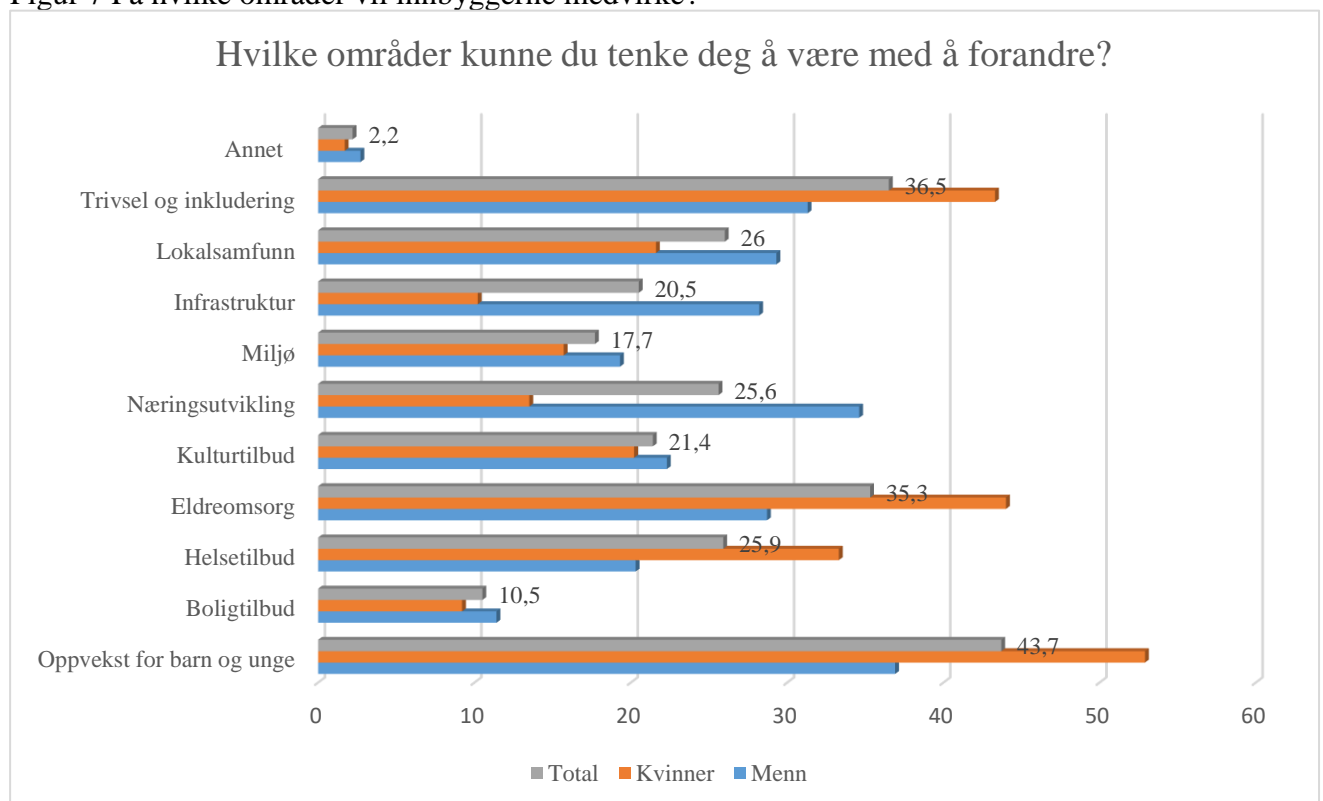
eldre, innvandrere, personer med nedsatt funksjonsevne og politikere for å få innspill til hvordan Nye Steinkjer kommune kan legge til rette for mer medvirkning. Vi deltok på konferansen «Ungdomsinvolvering – vil du være med å påvirke?» i regi av Trøndelag Fylkeskommune og Distriktssenteret. Til slutt har vi inkludert spørsmål om medvirkning i spørreundersøkelsen Folkestemmen. Gjennom dette har vi fått innsikt i hva som er viktig for medvirkning, hvordan innbyggerne selv ønsker å medvirke, og hva de ønsker de å være med å påvirke. Vi ser både behov for spesielle tiltak, men også flere sammenfallende ønsker fra de ulike gruppene vi har fått innspill fra. Ved å lytte til disse gruppene er det grunn til å tro at mulighetene for å tilrettelegge, og legge grunnlag for en bred innbyggermedvirkning i Nye Steinkjer kommune vil øke.

I det følgende vil vi oppsummere og diskutere våre funn som gir grunnlag for våre anbefalinger i Kapittel 6.

Målsetting for Nye Steinkjer kommune er mer medvirkning. Vi mener at vi kan konkludere med at det er grunnlag for dette i befolkningen. I svarene til Folkestemmen oppgir 76,6% at de ønsker å være med å utvikle kommunen. Ungdom som har svart er mer interessert i å delta enn gjennomsnittet 81,3%, pensjonister og personer med nedsatt funksjonsevne ligger under gjennomsnittet 71,8% og 72%.

Hovedgrunnene ungdom, eldre og uføre oppgir for hvorfor de ikke ønsker å delta i utviklingen av sin kommune er at de ikke er interessert eller er fornøyd med ting som de er. Til sammenligning er hovedgrunnen for alle som deltar i undersøkelsen at de ikke deltar på grunn av mangel på tid (44,2%). Det tilsier at en må bruke ulike virkemidler for å øke medvirkningen til ulike grupper.

Figur 7 På hvilke områder vil innbyggerne medvirke?



Interesseområdene fordeler seg jevnt, men varierer mellom yngre og eldre og på kjønn. For alle grupper har vi sett at det er oppvekst for barn og unge (43,7 %), eldreomsorg (35,3%), trivsel og inkludering (36,5%) som er viktigst og opptar flest.

Ungdom skiller seg ut med større miljøinteresse (43,7 %), og mer fokus på oppvekst for barn og unge (49,2%). Pensjonister er mest opptatt av eldreomsorg (56,9%) og trivsel og inkludering (42%). Vi finner også kjønnsforskjeller hvor kvinner er opptatt av å være med å forandre oppvekst for barn og unge (52,9%), eldreomsorg (44%), trivsel og inkludering (43,3%). Mens menn fordeler seg mer jevnt på de ulike områdene med næringsutvikling (34,6%), oppvekst for barn og unge (36,9%) og trivsel og inkludering på (31,3%). Konklusjonen er at folk ønsker å involvere seg på mange ulike områder og mest på områder som berører dem selv. Trivsel og omsorg for mennesker er viktigst.

6.1 FORUTSETNINGER FOR MEDVIRKNING

6.1.1 INFORMASJON

Vi har vist at informasjonstilrettelegging er en forutsetning for medvirkning. Innbyggere må vite hva som skjer i kommunen, og hvordan de kan medvirke. Sakene må også framstilles på en konkret og forståelig måte. En av Steinkjer kommunes prinsipp for innbyggerdialog er at den skal foregå via kommunikasjonskanaler som innbyggerne bruker i hverdagen. Vi har vist at ulike grupper nås på ulike måter- eldre gjennom lokalaviser og bygdeblad, ungdom på skolen og innvandrere på sosiale medier. Det vil bety at det er behov for å bruke flere informasjonskanaler, både media, sosiale media, kommunens nettside og frivillige organisasjoner samtidig. Det betyr også at det er viktig å ha en bevisst holdning til hvem en vil nå med hvilken informasjon.

Facebook er et aktuelt medium for informasjon og innbyggermedvirkning. Vi har sett at innvandrergupper aktivt bruker sosiale medier til å spre informasjon, og ser dette som en mulighet for kommunen å kunne bruke disse kanalene. Selv om ungdom er positivt innstilt til bruk av sosiale media, når ikke nødvendigvis kommunen denne gruppen gjennom en generell kommunal Facebookside, Snapchat eller Instagramkonto. Det er grunn til å tro at bedre tilrettelegging av informasjon fra ungdomsrådet eller for skolene i større grad vil nå ungdommer.

I møter foreslo både ungdommer og de som deltok på møte om mennesker med nedsatt funksjonsevnes medvirkning å lage en egen APP for informasjon og kommunikasjon med kommunen. Piteå er en av kommunene som har tatt i bruk et slikt verktøy. Deres erfaringer vil være interessante å hente inn. Videre ser vi at mange foretrekker å kommunisere med kommunen på E-post og det kan være grunn til å vurdere hvordan dette kan utnyttes stil å spre mer informasjon om kommunen for eksempel gjennom et nyhetsbrev som interesserte innbyggere kan abonnere på.

6.1.2 Å VITE AT DET NYTTER

Deltakerne på møtene peker på at det er viktig å få tilbakemelding om hva som blir resultater av medvirkningsprosesser. Det må være synlig at det nytter å engasjere seg, det motiverer til mere deltakelse. Dette kan for eksempel gjøres gjennom generell informasjon om saken eller

direkte referat til de som har deltatt. Enkelte kommuner har utviklet prosedyrer for at innbyggerne kan spore innspill i saker elektronisk.¹⁵

6.1.3 KUNNSKAP

Både ungdom og innvandrere mangler grunnkunnskap om beslutningsnivåer og ansvarsforhold i kommunen og ga uttrykk for at de trenger å vite hvilke muligheter som finnes til å sette dagsorden og fremme en sak.

6.2 METODER OG MEDVIRKNINGSARENAER

Vi har sett at det finnes mange ulike metoder for innbyggermedvirkning i kommunene og vi kan skille mellom de strukturelle, faste ordningene for medvirkning som for eksempel de kommunale rådene og de prosessuelle verktøyene som brukes i avgrensede perioder eller saker. Vi har fått fram kunnskap om hvordan begge disse hovedformene for medvirkning virker i dag og har også funnet behov for videreutvikling.

Vi har påpekt at mange av de prosessuelle metodene som brukes i kommunene i dag er konsultative eller basert på dialogmøter i en eller annen form. Skal Nye Steinkjer kommune bli en kommune 3.0 må det utvikles og brukes flere metoder som innebærer medstyring og at innbyggerne i større grad får sette dagsorden. Det er mulig at dialogmøtenes form kan utvikles og varieres for å møte dette behovet. På hvilket tidspunkt i beslutningsprosessen det åpnes for innbyggermedvirkning, har også betydning for hvor stor påvirkning innbyggerne får.

Av de som i Folkestemmen svarer at de ønsker å delta, velger de fleste passive former for deltakelse, som å svare på spørreundersøkelser (63,5%) og komme med forslag via nettjenester (39,9 %). Det er også mange som ønsker å være aktive: 34,7 % ønsker å delta i frivillig arbeid, 23,6 % ønsker å jobbe sammen med kommunen og andre for å finne felles løsninger.

De som deltok på våre dialogmøter framhever betydningen av å lage arenaer hvor en kan diskutere utvalgte saker. Spesielt var innvandrerne positive til dette fordi en dialogform gjør det lettere å spørre for å forstå bedre. Det kan være krevende for dem å møte på høringer eller møter som krever forkunnskaper om både ansvarsforhold og beslutningsprosesser. Kommunen trenger å bruke ulike metoder for å nå ulike folk, men også fordi det gir ulike typer data. Funn fra andre undersøkelser indikerer også at det ikke er metoden som er avgjørende for deltakelse, men saken¹⁶

Det som også kjennetegner de metodene som brukes i dag er at det er administrasjonen, og spesielt plan og utviklingsavdelingen som gjennomfører medvirkningsprosessen og de folkevalgte blir framlagt resultatene. I Folkestemmen oppgir 11,5 % at de vil møte de folkevalgte. På møtene var det et gjennomgående ønske at kommunen og politikerne skulle være mer aktive og komme ut der folk er. I alle møtene oppfordres det til å bruke kommunens egne tjenester for å nå spesielle grupper mer systematisk enn det som gjøres i dag. Det gjelder både for å informere og å få innspill. Skolen må brukes for å nå ungdom, hjemmetjenesten for å nå eldre, voksenopplæringa og kulturelle arrangement for å nå innvandrere, omsorgstjenestene for å nå personer med nedsatt funksjonsevne, foreldremøter i skole og

¹⁶ Klausen J.E. et al 2013 Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen. NIBR/Uni Rokkansenteret

barnehage for å nå foreldre. Deltakernes anbefalinger sammenfaller dermed med Steinkjer kommunes nåværende prinsipp for innbyggermedvirkning om at det skal foregå på innbyggernes premisser og på arenaer som innbyggerne bruker i hverdagen.

De folkevalgtes rolle

Beslutningen om å jobbe mot å bli en kommune 3.0 innebærer en annen rolle for de folkevalgte enn i dag. I en kommune 3.0 er innbyggerne aktive, engasjerte medborgere som i samspill med de kommunalt ansatte tar ansvar for utviklingen av sine nærmiljø. Politikernes rolle skal nå i større grad være å stimulere aktiviteten i lokalsamfunnet, de skal tidlige inn, og de kommunale medarbeiderne skal være opptatt av å hente ut ressursene hos medborgerne, skape fellesskap, fasilitere og støtte.¹⁷

Prosessuelle metoder for medvirkning

Av konkrete metoder for medvirkning framhever de som har deltatt på bolystmøter denne metoden som spesielt god å bruke for å komme fram til felles løsninger og utløse ressurser i lokalsamfunn. Politikerne ser bolystmetoden som et verktøy for å kunne følge opp initiativ som kommer til dem. 75,1 % av de som besvarte Folkestemmen er svært positive eller positive til at Steinkjer engasjerer innbyggerne gjennom bolystprosjekter i lokalsamfunnene. 21,7% har ingen mening. Flere peker på at bolystprosessen bør kunne brukes for ulike grupper, for organisasjoner og i forbindelse med planprosesser.

Ad-Hoc utvalg/ oppgaveutvalg er den andre metoden som er blitt vurdert som aktuell å ta i bruk. Dette innebærer at kommunestyret gir et mandat og oppretter et rådgivende utvalg som skal arbeide med et bestemt tema i en avgrenset tidsperiode. Mandatet kan gi føringer, men utvalget har stor grad av frihet til å bestemme arbeidsformen selv. En folkevalgt leder prosessen og kommunestyret inviterer innbyggere med spesiell interesse for og kompetanse om tema til å delta i oppgaveutvalget. Den folkevalgte i oppgaveutvalget leder prosesser.¹⁸

En tredje medvirkningsmetode som gir innbyggerne medstyring er Verran kommunes avstemming over hvilket nærmiljø/folkehelseiltak som skulle få tildelt midler.

Vi kan tilføye at siden så mange er positive til å delta på spørreundersøkelser, kan dette også i større grad brukes der det er formålstjenlig.

De kommunale rådene

De kommunale rådene er viktige faste strukturelle ordninger for medvirkning fra grupper med statistisk lavere deltakelse. I tillegg til de lovpålagte rådene for eldre, mennesker med nedsatt funksjonsevne og ungdomsråd i begge kommunene, har Steinkjer råd for likestilling og mangfold, og innvandreråd som nå er vedtatt slått sammen. I alle møtene ble rådernes funksjon i beslutningsprosessene, deres representativitet og måten de arbeidet på diskutert. Det ble tydelig påpekt at det er behov for å se på hvordan rådene kan fungere bedre.

¹⁷ Eugene Guribye Mot 'Kommune 3.0'? Modeller for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor: Med hjerte for Arendal FoU-rapport nr. 3/2016

¹⁸Regjeringen.no.Demokrativeilederen.<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/politisk-organisering-og-politikernes-rolle/oppgaveutvalg/id2609716/>

Alle rådene ønsker å komme tidligere inn i beslutningsprosessene og ønsker også rett til å møte, tale og fremme forslag i kommunestyret. De påpeker at det er behov for rolleavklaringer og opplæring for representanter, gjerne som en del av politikeropplæringa.

Det bør også ses på prinsipper for oppnevning til rådene. Innvandrerrådet mangler representasjon av ulike innvandrergupper, ungdomsrådet har ingen ungdommer med nedsatt funksjonsevne eller innvanderrepresentanter, rådet for personer med nedsatt funksjonsevne representerer en liten gruppe diagnoser.

Til slutt handler det også om hvordan rådene selv arbeider for å være reelle påvirkningsorgan og for å ivareta sine målgruppers interesser. Gjennomgående har rådene liten kontakt med gruppen de representerer og kun få av deltakerne på møte for innvandrere hadde hørt om rådet. Ingen av rådene har egne Facebook-grupper, eller informasjon på kommunens nettsider. De har heller ikke etablerte rutiner for å hente innspill gjennom åpne møter eller lignende.

De frivillige organisasjonene

De frivillige organisasjonene kan fungere både som representanter og talerør for ulike grupper, men også som medvirkningsarenaer i seg selv. De blir trukket fram både som informasjonskanaler og som viktige samarbeidspartnere i utviklingsprosesser. Samarbeidsarenaer mellom kommunen og frivilligheten kan også utvikles til en strukturell, fast medvirkningsarena.

6.3 TILRETTELAGTE TILTAK FOR ULIKE GRUPPER

Ungdom og innvandrere trenger mer kunnskap om hvordan de kan være med å utvikle sine lokalsamfunn og fremme egne saker, de trenger også aktive tiltak fra kommunens side for å bli hørt. Eldre og personer med nedsatt funksjonsevne har i mye større grad organisasjoner som taler sin sak. De har også mer velfungerende strukturer gjennom de kommunale eldrerådene og rådene for personer med nedsatt funksjonsevne. Å involvere ungdom er blitt en selvfølge i medbestemmelsesprosesser, nå spørres det hvordan?¹⁹

Ungdommen sin anbefaling er tydelig: For å nå ut til ungdom med informasjon, og bidra til ungdomsengasjement og medvirkning må kommunens representanter bruke skolen. Ungdommene påpeker at deltakelse og demokrati er en del av pensum, men det burde gjøres mere i praksis. Kommunen burde engasjere seg mer for å høre ungdommens meninger og samarbeide med skolen for å få det til. Flere har blitt inspirert av erfaringer og metoder fra Piteå kommune som har satt ungdomsmedvirkning i system gjennom at ungdom selv får i oppdrag å granske andre ungdommers meninger om en sak, at unge får granske de folkevalgtes meninger og gjennom jevnlig spørreundersøkelser til barn, unge og studenter.

For innvandrere er det behov for noe informasjon på egne språk, for synshemmede er det viktig med mulighet for oversetting til tale.

Facebook kan brukes på ulike måter. Det finnes grupper på Facebook for innbyggere som kommer fra andre land/ språkgrupper. Dette kan være en informasjonskanal for å nå ut til disse gruppene med informasjon og å hente inn innspill.

¹⁹ A. Landsverk Hagen 2017 Å høre til og bli hørt. Et notat om ungdom og involvering i kommunal planlegging AFI FoU- resultat 04:2017

For mennesker med nedsatt funksjonsevne er det viktig med universell utforming av kommunens nettsider. Videre bør alle møter og arrangement være tilrettelagt for alle grupper.

7. ANBEFALING

På bakgrunn av våre funn anbefaler vi ti ulike tiltak hvorav tiltak ett til tre er en forutsetning for gjennomføring av de andre sju;

1. Tiltak for å forankre arbeidet for innbyggermedvirkning i administrasjon og politisk ledelse

Det bør utvikles en egen strategi for innbyggermedvirkning. Denne strategien kan blant annet inneholde:

- En årsplan hvor faste tiltak for innbyggermedvirkning konkretiseres og hvor ansvarsforholdene er tydelig.
- Rutinebeskrivelser for hvordan innbyggernes innspill og initiativ skal behandles og følges opp.
- Retningslinjer for å vurdere hvorfor innbyggerne skal involveres i ulike type saker, hvem det er behov for å involvere, og når i prosessen innspill ønskes. Dette vil legge premissene for valg av metode og hvilken medvirkning det åpnes for.
- Rutiner for hvordan innbyggerne får tilbakemelding på hvor saken står eller hvordan innspillene fra medvirkningsprosessen blir tatt hensyn til.
- En tydelig definisjon av de folkevalgtes rolle.

2. Det settes av ressurser for tilrettelegging for innbyggermedvirkning

Det settes av personalressurser og defineres et tydelig ansvar for oppfølging av tiltak, videreutvikling og tilrettelegging for medvirkning. Dette innebærer også å underbygge medvirkningsarbeidet i de ulike etatene i kommunen.

3. Det bygges kompetanse på innbyggermedvirkning

Det er behov for å bygge opp kompetanse i organisasjonen, hos politikerne, i partigruppene og i de kommunale rådene. Vi foreslår at det tilbys kurs om innbyggermedvirkning og prosessledelse hvor også deltakerne får prøve seg i praksis. Alle politikere bør delta i en medvirkningsprosess som for eksempel bolyst eller dialogmøte.

Den første planprosessen i den nye kommunen brukes som utprøvningsprosess for den nye strategien.

4. Innbyggermedvirkning integreres som en del av kommunens informasjonsstrategi

Vi har vist at informasjon er en forutsetning for medvirkning. Innbyggere må vite hva som skjer i kommunen, sakene må framstilles på en konkret og forståelig måte i mange ulike

kanaler. Informasjon for innbyggermedvirkning må derfor være et viktig prinsipp i kommunens informasjonsstrategi. KUN foreslår at kunnskapen fra denne undersøkelsen brukes som utgangspunkt for å utvikle kommunenes informasjonstilrettelegging slik at informasjonen når ut til flere og øker interessen for å delta. Dette kan blant annet innebære å:

- Vurdere å utvikle et nyhetsbrev som innbyggere kan abonnere på
- Sikre universell utforming av kommunens kommunikasjonskanaler
- Bruke klart språk
- Knytte kontakt med Facebook-grupper hvor mange innvandrere er medlemmer
- Utvikle informasjonsrutiner for de kommunale rådene

5. Utvikling av kommunale råd

Kommuneloven krever at Kommunestyret skal velge et eldreråd, et råd for personer med funksjonsnedsettelse og et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Å sørge for at disse rådene fungerer som gode medvirkningsarenaer vil være viktig for en kommune som ønsker medvirkning. Våre møter tydeliggjorde behov for å videreutvikle rådenes funksjon i kommunen og også deres arbeidsmetoder overfor grupper de representerer. Vi foreslår at denne utviklingsprosessen organiseres i et prosjekt og gjennomføres i samarbeid med rådene i fellesskap.

6. Det settes i gang en ungdomssatsing med skolen som medvirkningsarena

Ungdom ønsker å være med å utvikle sitt lokalsamfunn, men mangler gode strukturer og kunnskap om hvordan de kan være med å påvirke. Ungdommen selv mener at skolen er den viktigste arenaen for medvirkning. Her har kommunen som skoleeier en mulighet for å utvikle rutiner og opplegg som både svarer på opplæringsbehov og gi barn og unge mulighet til å medvirke. Vi vil også påpeke behovet for å ta med studenter for å utvikle Steinkjer som en bedre studentby. Vi viser til erfaringer og verktøy fra Piteå kommune som har satt dette i system gjennom at ungdom selv får i oppdrag å granske andre ungdommers meninger om en sak, at unge får granske de folkevalgte meninger og gjennom jevnlig spørreundersøkelser til barn, unge og studenter. KUN foreslår å søke samarbeid med Piteå kommune for en satsing på ung medvirkning i nye Steinkjer kommune.

Som en videreutvikling av Verran kommune sin avstemming som ga innbyggerne medstyring over bruk av midler til folkehelseiltak, foreslår vi å ha en fast ordning for midler som ungdom kan søke på for å skape aktiviteter for unge i kommunen.

7. Det utvikles rutiner og samarbeidsforum for å bruke frivilligheten som medvirkningsarena

I sammenheng med tilrettelegging for innbyggermedvirkning er det viktig å anerkjenne organisasjonene som viktige representanter for ulike interessegrupper og også arenaer for utvikling av kompetanse om demokrati og samfunnsutvikling. I en kommune må disse ha en

sentral plass. Gode informasjonskanaler mellom kommunen og Frivilligheten, samarbeidsarenaer og inkludering av organisasjonene i medvirkningsprosesser er dermed viktig.

Videre bør kommunen støtte utvikling av Innvandrersorganisasjoner og stimulere til mer inkludering i frivilligheten.

8. Bolystteam metoden brukes og videreutvikles

Det er ingen tvil om at bolystmetoden må videreføres i den Nye i Steinkjer kommune. Dette kommer fram både i møtene vi har hatt, i Folkestemmen og i evaluering som er gjennomført av Marte Winsvold ved Institutt for samfunnsforskning ved Universitetet i Oslo. I denne sammenhengen vil det være nødvendig å sikre at kompetansen om metoden blir overført til flere i kommunen og se på politikernes rolle i bolystprosesser. Forslag om å bruke metoden overfor ulike grupper for eksempel ungdom og eldre bør prøves ut.

9. Oppgaveutvalg/ad hoc utvalg prøves ut

I møtet med Fellesnemda ble ulike metoder for medvirkning presentert. Ad-Hoc utvalg/ oppgaveutvalg ble vurdert som en mulig ny metode å ta i bruk. Dette innebærer at kommunestyret gir et mandat og oppretter et rådgivende utvalg som skal arbeide med et bestemt tema i en avgrenset tidsperiode. Mandatet kan gi føringer, men utvalget har stor grad av frihet til å bestemme arbeidsformen selv. En folkevalgt leder prosessen og kommunestyret inviterer innbyggere med spesiell interesse for og kompetanse om tema til å delta i oppgaveutvalget.

10. Det utvikles en rutine for å bruke medvirkningsarenaer der folk er

Vi har sett at kommunene har et bredt utvalg av metoder som allerede er i bruk og som kan bygges videre på. Ved å utvikle gode rutiner for å vurdere hvilken metode for medvirkning som er aktuelt å bruke til hvilke saker og til hvilke tider i saksgangen vil en kunne bruke metodene fleksibelt og effektivt. For at innbyggerne skal kunne sette dagsorden må de involveres tidlig. Det er også et klart ønske fra våre møter med ulike grupper innbyggere. For å unngå at det bare er de ressurssterke som kjenner systemet og møter på kommunens arenaer, bør kommunen og de folkevalgte i større grad være på innbyggernes arenaer. Vi har anbefalt en satsing på frivillige organisasjoner og skolen som medvirkningsarenaer i første omgang, men dette bør utvides etterhvert.

LITTERATURLISTE

- Arnstein, Cherry R. 1968A ladder of citizen participation, Journal of the American Institute of planners 35, 216-224
- Bolyst Steinkjer <https://bolyststeinkjer.no/bolystteamet/>
- Distriktssenteret <https://distriktssenteret.no>
- Guribye D E. Mot 'Kommune 3.0'? Modeller for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor: Med hjerte for Arendal FoU-rapport nr. 3/2016
- Klausen J.E. et al 2013 Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen. NIBR/Uni Rokkansenteret
- Kommunal og Moderniseringsdepartementet 2014 Medvirkning i planlegging. Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven? Veileder
- Landsverk Hagen 2017 Å høre til og bli hørt. Et notat om ungdom og involvering i kommunal planlegging AFI FoU- resultat 04:2017
- Nordkvelle L.M, Rapport - Ungdomsinnvolvering «Vil du være med å påvirke» Steinkjer 26.september 2018
- Nye Steinkjer kommune Intensjonsavtale om sammenslåing mellom Verran og Steinkjer kommuner 1.juni 2016
- Nye Steinkjer kommune Skisse for administrativ organisering -Nye Steinkjer kommune 2020 Regjeringen 2018 Lokaldemokrativeilederen
- Winsvold M. 2018 Steinkjer kommune – feltrapport fra studie. Institutt for samfunnsforskning Universitetet i Oslo

